

EU Kisokos Tanulmányfüzet

KARSAI NORBERT
A felsőfokú szakképzés
helyzete Magyarországon

Dél-alföldi HEURégió Pont Egyesület
Szeged, 2011.

EU Kisokos
Tanulmányfüzet

KARSAI NORBERT

A felsőfokú szakképzés helyzete Magyarországon

Dél-alföldi HEURégió Pont Egyesület
Szeged, 2011.

A kiadást támogatta

A kötetben közreműködött:
Dr. Farkas Éva

Tartalomjegyzék

Bevezetés	6 .oldal
A felsőfokú szakképzés kialakulása és története Magyarországon	8 .oldal
A kezdetek	9 .oldal
A változás „Bologna” után	10 .oldal
A felsőfokú szakképzés átalakítása, az új Országos Képzési Jegyzék kialakítása	13 .oldal
A szakképzés fejlesztése, átalakítása	14 .oldal
Az új Országos Képzési Jegyzék	16 .oldal
Szakmai és vizsgáztatási követelmények	18 .oldal
A felsőfokú szakképzés szereplői	24 .oldal
A képző intézmények	25 .oldal
A képzésben részt vevők	30 .oldal
A felsőfokú szakképzésben részt vevő hallgatók véleménye a Juhász Gyula Pedagógusképző Karon	35 .oldal
A kutatás folytatásának körülményei	35 .oldal
A kutatás eredményei	36 .oldal
A kutatás legfontosabb megállapításai és javaslatok a felsőfokú szakképzéseket illetően	52 .oldal
A hipotézisek igazolása	52 .oldal
Javaslatok megfogalmazása a felsőfokú szakképzéseket illetően	54 .oldal
Összegzés	58 .oldal
Felhasznált irodalom	60 .oldal
Ábrák és táblázatok jegyzéke	62 .oldal
Mellékletek	63 .oldal
Jegyzetek	66 .oldal

BEVEZETÉS

A felsőfokú szakképzésnek igen jelentős szerepe és helye van a mai magyar felsőoktatásban. Mostanra véglegesnek mondható helyét a felsőoktatás átalakításával, azaz a Bolognai-rendszer bevezetésével foglalta el. A felsőfokú szakképzés a gimnáziumi és középiskolai tanulmányok valamint a felsőoktatásban az alapképzés között jelent egy lépcsőfokot. A megszerzett kreditek egy részét (összesen 120 a 4 szemeszter alatt) a megfelelő képzési területeken beszámítják, illetve plusz pontot jelentenek az alapképzésre történő felvételi jelentkezés során. Talán ezért is lehet, hogy évről-évre egyre népszerűbb a felsőfokú szakképzés rendszere.

Magyarországon először az 1997/1998-as tanévben vezették be ezt a képzési formát, akkor még akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzés (AIFSZ) néven, majd 2001-től ez a képzési szint a felsőfokú szakképzés (FSZ) elnevezést kapta. A hallgatói létszámok folyamatos növekedést mutatnak, de még elmarad a külföldi átlagtól.

Kérdés azonban, hogy aki felsőfokú szakképzésre jár, valóban azon a területen és azzal a végzettséggel kíván elhelyezkedni, vagy csupán úgynevezett „parkoló pályán” van, amíg fel nem veszik egy diplomát adó alapképzésre? Felsőfokú szakképzésen végzett tanulmányom alatt az volt a tendencia, hogy sokan második, illetve harmadik helyen jelölték meg az FSZ képzést, és mivel alapképzésre nem vették fel, ezért maradt a „tartalék” szak.

Hazánkban a felsőfokú szakképzés az egyik legvitatottabb része az oktatásnak. Ezt a képzési formát felsőoktatási intézmény indítja, az FSZ-en tanuló hallgatók hallgatói jogviszonyba kerülnek az intézménnyel. A felsőfokú szakképzés két törvény – a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. és a szakképzésről szóló

1993. évi LXXVI. törvény – hatálya alá tartozik. Ezen kívül meghatározó az 1/2006. (II. 17.) OM rendelet az OKJ-ról és az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvétel és törlés eljárási rendjéről. A megszerezhető végzettség 55-ös szintű felsőfokú OKJ-s végzettség, tartalmára és a vizsgáztatásra a szakképesítésért felelős miniszter által kiadott szakmai- és vizsgáztatási követelmények vonatkoznak. „A Szakmai és vizsgáztatási követelményekben (SZVK) a szakmai bemeneti követelmények és az OKJ-bizonyítvány megszerzésének feltételei, a felsőoktatási törvényben (Ftv.) és az annak végrehajtására vonatkozó rendeletben pedig a hallgatói jogviszonyba történő felvétel követelményei rögzítettek.”

Vizsgálatom középpontjában a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karon (SZTE JGYPK) folyó felsőfokú szakképzések állnak. A dolgozatom első részében a felsőfokú szakképzés történetét, intézményrendszerét mutatom be, majd a szakképzés fejlesztéséről, valamint a 2006-tól bevezetett új OKJ-ról és annak hatásairól írok. Ezután a 2000-2010 közötti statisztikák alapján a képzéseket indító intézmények megoszlását, valamint a hallgatói létszám alakulását elemzem.¹

A dolgozatom másik nagy egysége a SZTE JGYPK-n, felsőfokú szakképzésben részt vevő hallgatók körében végzett kérdőíves kutatás elemzéséről és összegzéséről szól. A kérdőív és a kutatás tervezésekor a következő hipotéziseket fogalmaztam meg:

- Sok hallgató a felsőfokú szakképzés mellett alapképzésen is tanul, így mire diplomát szerez, nagy eséllyel rendelkezik egy felsőfokú OKJ-s végzettséggel is.
- A legtöbb felsőfokú szakképzésre jelentkező nem tudatosan választja a szakot, hanem „parkoló-pályának” használja azt (pl. nem vették fel alapképzésre, szüksége van a diákigazolványra, stb.).

- A hallgatók a gyakorlatorientáltságot tekintik a felsőfokú szakképzés fő előnyének.
- A hallgatók azt tekintik a felsőfokú szakképzés legnagyobb hátrányának, hogy nem ad diplomát. Fő hátrányként tekintik még, hogy nehéz vele elhelyezkedni, és sokan nem tudják mire is jó az a szak, amin tanulnak.
- A hallgatók megítélése szerint a felsőfokú szakképzés nem elég versenyképes a munkaerőpiacon.

A kérdőíveket különböző szakokon és évfolyamokon töltötték ki a Juhász Gyula Pedagógusképző Kar felsőfokú szakképzésein a hallgatók. A kérdőív többek között rákérdezett arra, hogy a hallgatók hogyan kerültek be FSZ képzésre, tanulnak-e párhuzamosan alapképzésen, terveznek-e még egy FSZ képzést elvégezni, vagy terveznek-e alapképzésben részt venni. Továbbá választ keresek arra, hogy a hallgatók a tanult szakmában szeretnének elhelyezkedni, vagy teljesen más terület érdekli őket.

A kérdőívek feldolgozása és elemzése után javaslatokat fogalmazok meg arra vonatkozóan, hogy min lehetne változtatni az FSZ képzéseket illetően, mivel lehetne még népszerűbbé tenni ezt a képzési formát.

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉS KIALAKULÁSA ÉS TÖRTÉNETE MAGYARORSZÁGON

Ahhoz, hogy a hazai felsőfokú szakképzés jelenlegi helyzetével foglalkozzunk, először meg kell ismernünk annak kialakulását, és történetét. Külföldi példák azt mutatják, hogy a felsőfokú szakképzés több országban a felsőoktatási intézményekben, máshol a középfokú oktatási intézményekben, és van, ahol mindkettőben zajlik.

A kezdetek

Magyarországon a felsőfokú szakképzés gyökerei egészen a XIX. századig, a fél felsőfokú szakoktatás kezdetéhez nyúlnak vissza. A történet a Pesti Kereskedelmi Akadémia megalapításával kezdődött, melyet nem az állam és nem is az egyház, hanem a gazdasági változások hoztak létre². Az iskola lényege az volt, hogy a középiskola felső tagozatos tárgyait a szaktárgyakkal egyesítve tanította. Az intézményt 1900-ban kettéválasztották. „Az alsó tagozat neve »a Budapesti Kereskedelmi Akadémia Felső Kereskedelmi Iskolája« lett, ezzel beilleszkedett a felső kereskedelmi közben kiépült hálózatába, a felsőé a Budapesti Kereskedelmi Akadémia Kétéves Akadémiai Tanfolyama lett³” A Kereskedelmi Akadémiára csak érettségivel lehetett belépni, a képzés minimum két éves volt, legalább heti hatvan órát és modern felszereléseket írtak elő. Az intézményt – függetlenedése után – Keleti Kereskedelmi Akadémiának nevezték át, melynek végzettjeit legnagyobb számban az állami érdekeltségű vállalatok alkalmazták. A XX. század elején már szelektáltak a felvehető hallgatók között, az egyetemekre pedig továbbra is szabadon lehetett beiratkozni. Az akadémia önállósági törekvéseinél az egyetemi érdekérvényesítés erősebb volt, így „az 1920-as kormányrendelet a közgazdaságtudományi karba a kereskedelmi akadémiák iskolai tagozatait is beolvasztotta.”⁴

Magyarországon 1997 előtt nem volt törvényi szabályozás a fél felsőfokú szakképzés rendszerében, így piaci viszonyok között tanulhattak az arra vágyók. A középiskolák és főiskolák egyaránt érdekeltek voltak, hogy ilyen képzést nyújtsanak az érettségizett fiataloknak. A középiskolák azzal érveltek, hogy a tanulók már ismerik azt a környezetet, illetve nem lesznek munkanélküliek, és a felsőoktatásba is könnyebben bekerülnek. A főiskolák legfőbb érve pedig az volt, hogyha náluk tanulnak a fiatalok, akkor utána fel is veszik őket egy diplomát nyújtó képzésre. „Ilyen típusú képzés volt az úgynevezett nulladik évfolyam, amely szakmát is adott, de egyben felvételi előkészítő is volt. Ez azonban nem

járt hallgatói státusszal, így a főiskola nem kapott normatív finanszírozást (feljövőt) a képzésben részt vevők után.”⁵

A hazai oktatásban a felsőfokú szakképzést legelőször az 1998/1999-es tanévben vezették be, akkor még akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzés (továbbiakban AIFSZ) néven, ez volt az úgynevezett „fél felsőfokú” képzés. „A magyar felsőoktatás tömegesedési folyamatának derekán szükségessé váló diverzifikáció mellett hidat képezett az Országos Képzési Jegyzék és a szakmai és vizsgakövetelmények által szabályozott szakképzés, valamint a képesítési, illetve kimeneti követelményekre és intézményi autonómiára alapozott felsőoktatás között.”⁶ A cél az volt, hogy gyakorlatorientált képzéseket hozzanak létre, melyek kielégítik a munkaerő iránti keresletet és piacképes szakmákat adnak, valamint erősítse a felsőoktatás és a gazdaság kapcsolatát. Az AIFSZ államilag finanszírozott volt, akik pedig ezt a képzést választották, ugyanolyan jogok és kötelezettségek illették meg, mint a nappali tagozatos, iskolai rendszerű képzésben résztvevőket. A képzés felsőoktatási intézményben vagy felsőoktatási intézménnyel megállapodásban lévő szakközépiskolában folyhatott. Az első évfolyam az 1998/1999-es tanévben kezdett 810 hallgatóval⁷, majd ez a szám fokozatosan növekedett, illetve növekszik a mai napig is.

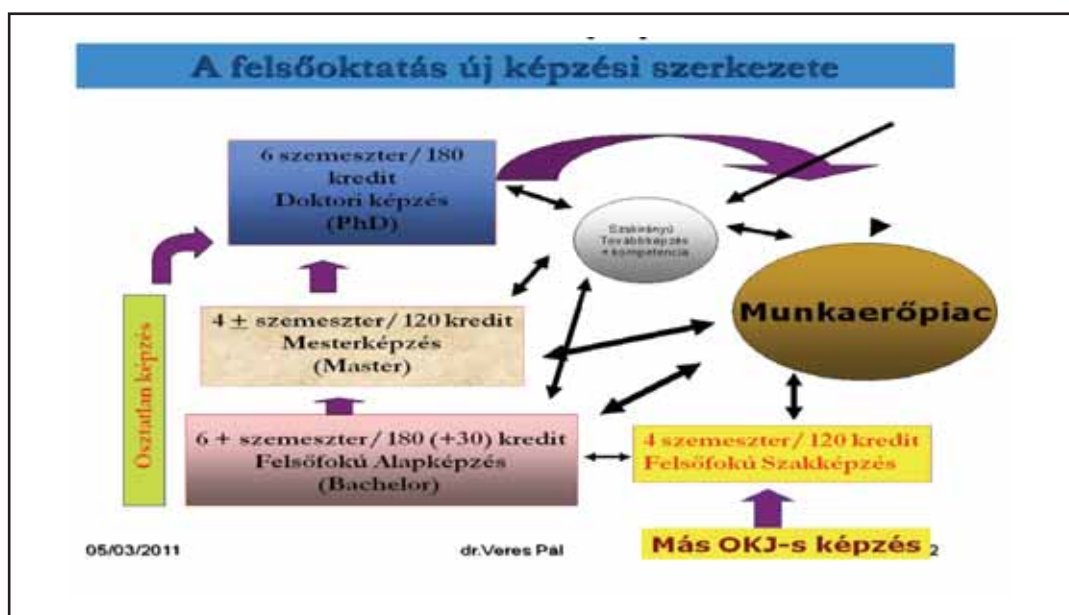
A 27/2001. (VII. 27.) OM rendelet értelmében 2001-től ez a képzési szint a felsőfokú szakképzés (FSZ) elnevezést kapta.

A változás „Bologna” után

A 2006. március 1-jén hatályba lépett 2005. évi CXXXIX. felsőoktatási törvény szerint a felsőfokú szakképzés: „Felsőoktatási intézmények által hallgatói – valamint felsőoktatási intézménnyel kötött megállapodás alapján szakközépiskolák által tanulói – jogviszony keretében folytatott szakképzés, amely

beépül a felsőoktatási intézmény alapképzésébe és egyben az Országos képzési jegyzékben szereplő felsőfokú szakképesítést ad.”⁸

Ennek alapján a felsőfokú szakképzés a 2006-os bolognai rendszer bevezetésekor nyerte el végleges helyét a képzési struktúrában. A felsőfokú szakképzés az érettségi és a felsőoktatásban megszerzhető BA/Bsc diploma között helyezkedik el. Már a felsőoktatásban zajlik az oktatás, de még nem ad diplomát. Ugyanakkor az FSZ-ben tanulók ugyanolyan jogokkal rendelkeznek, mint bármelyik felsőoktatási hallgató.

Dr. Veres Pál ábráján (1. ábra) jól láthatjuk, hogy egy felsőfokú szakképzés elvégzésével a fiatal kiléphet a munkaerőpiacra, de beléphet felsőfokú alapképzésre is. A felsőoktatás úgynevezett első lépcsőjét adja az FSZ képzés, melyet ha sikeresen elvégez a hallgató, előnyökkel jelentkezhet egy szakirányú Bachelor képzésre. Egyrészt a felvételi során plusz pontot számítanak – amennyiben a megszerzett bizonyítvány képzési területe megegyezik a megjelölt BA/Bsc képzés szakmaterületével. Másrészt az alapképzésen minimum 30, maximum pedig 60 kreditet beszámíthat a felsőoktatási intézmény, így akár egy évvel korábban is megszerzheti diplomáját a hallgató. Ezen kívül természetesen számos előny is tapasztalható, ha a felsőfokú szakképzést „ugródeszkeként”

használják ki. Ha például ugyanabba a felsőoktatási intézménybe jelentkezik, már egy ismert közösségbe tér be, ismeri az intézményt, jó esetben már bizonyos oktatókat is ismer, nem idegenként kapcsolódik be az alapképzésbe. A felsőfokú szakképzés során megismerkednek a hallgatók a felsőoktatási rendszerrel, a szorgalmi- és vizsgaidőszakkal, kiselőadásokat, referátumokat tartanak, tehát alapokat szereznek a felsőoktatásban, és rutinosabban mozognak az alapképzés során. „A felsőoktatási intézmények tapasztalatai szerint a felsőfokú szakképzésből érkezők általában kiválóan megállják a helyüket az alapképzésben.”⁹ Azt mondhatjuk tehát, hogy az FSZ kettős funkciójából, egyet tökéletesen betölt ez a képzési forma, mégpedig hogy utat nyit a felsőoktatásba.

A másik funkciója a munkaerő-piaci igények kielégítése, annak való megfelelés és a változásokra való reagálás. Ez azonban csak elméletileg teljesül, vagy csak csekély mértékben. A felsőfokú szakképzés immáron 13 éves, de a gazdasági élet szereplőinek döntő többsége még mindig nincs tisztában azzal, mit is jelent ez a képzési forma, mivel ad többet, mint egy „átlagos” technikus képzés, akik FSZ képzést végeztek, mivel „értékesebbek”. A képzésben részt vevők sincsenek mindig tisztában azzal, hogy milyen előnyöket szerezhettek egy FSZ képzéssel, hogyan tudnak bekapcsolódni alapképzésbe, illetve milyen feltételekkel. A hallgatók nem feltétlenül motiváltak, hogy az előnyöket figyelembe véve jelentkezzenek a képzésre, a jelentkezők többsége úgynevezett parkoló-pályának használja az FSZ-t: vagy nem vették fel alapképzésre, vagy például nem indult még el az általa kiválasztott mesterképzés – ezeket a megállapításokat a kutatási eredményeim is alátámasztják, illetve igazolják. Ezen kívül sokan azért jelentkeznek FSZ-re, hogy legyen hallgatói jogviszonyuk, és kihasználják az azokkal járó előnyöket, juttatásokat. Szerencsére nincsenek kevesen azok sem, akik tudatosan választják azt a képzést, amin tanulnak.

Az FSZ képzés tehát nem váltotta be teljes mértékben a hozzá fűzött reményeket, és a munkaerő-piac igényeire nem reagál rugalmasan, inkább egy átmeneti képzés jött létre, az alapképzésre be nem jutott fiataloknak teremtett esélyt, hogy később bejuthassanak oda, az FSZ képzés pedig tulajdonképpen felvételi előkészítő funkciót is betölt.¹⁰

2008-tól 2010-ig rendszeresen jártam beiskolázási roadshow-kra és az Educatio kiállításra, s itt azt tapasztaltam, hogy nagyon sok diák nincs tisztában, mi is az a felsőfokú szakképzés. Számos végzős a mesterképzéssel keverte össze. Ez véleményem szerint a kommunikáció hiánya is, ugyanis a középiskolában tájékoztatni kellene a diákokat, hogy hogyan is épül fel az a rendszer, ahová kilépnek majd érettségi után, sok esetben viszont ez a tájékoztatás elmarad, vagy nem pontos. A kommunikáció hiánya hozzájárul ahhoz is, hogy a hallgatók nincsenek tisztában azzal, hogy mit tudnak kezdeni a végzettséggel, milyen továbblépési lehetőségeik vannak, milyen munkaerő-piaci előnyöket élvezhetnek, amennyiben ez megvalósul. Mostanában talán már tájékozottabbak a diákok, több információt kapnak, vagy szereznek maguknak a továbbtanulásukkal kapcsolatban, illetve a felsőoktatás 2+3+2+3 szerkezetéről.

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉS ÁTALAKÍTÁSA, AZ ÚJ ORSZÁGOS KÉPZÉSI JEGYZÉK KIALAKÍTÁSA

Elsőként 1993-ban jelent meg az Országos Képzési Jegyzék (OKJ), amely egységes szerkezetbe foglalta az államilag elismert szakképesítéseket. Az évek során az OKJ módosítására többször is sor került, azonban radikális átalakításra csak 2006-ban került sor, amikor bevezetésre került a moduláris szerkezetű, kompetencia alapú szakképzés. Az „új” OKJ 2006 áprilisától hatályos¹¹ és 2008 szeptemberétől már csak az ebben szereplő szakképesítéseket lehet indítani mind iskolai rendszerben, mind iskolarendszeren kívül. A szakképzési szerkezet

és tartalom átalakítása érintette a felsőfokú szakképzést is. A szakképzés reformjára mindenképpen szükség volt: egyrészt újra át kellett gondolni a különböző szakképesítések tartalmát, korszerűségét, másrészt növelni kellett a szakképzés társadalmi presztízsét, erősíteni kellett a munkaerő-piac és a gazdaság kapcsolatát. Ennek érdekében kezdődött meg a rendszer fejlesztése, átalakítása.

A szakképzés fejlesztése, átalakítása

2004-ben, a Nemzeti Fejlesztési Terv Humán erőforrás Fejlesztési Operatív Program (továbbiakban: HEFOP) keretein belül megkezdődött a szakképzés, s ezzel együtt természetesen a felsőfokú szakképzés fejlesztése is. A HEFOP prioritásként kezelte:

- az aktív munkaerő-piaci politika támogatását;
- a társadalmi kirekesztés elleni küzdelmet;
- az egész életen át tartó tanulás támogatását;
- az oktatási, szociális és egészségügyi infrastruktúra fejlesztését.

A szakképzés tartalmi, módszertani és szerkezeti fejlesztése és a felsőoktatás képzési rendszerének szerkezeti és tartalmi fejlesztése a harmadik prioritáshoz tartozik.

A HEFOP 3.2.1. prioritásának céljai közé tartozott az oktatás és képzés gazdasággal való kapcsolatának erősítése. Ez a cél – ahogyan az 1. fejezetben említettem – már az AIFSZ bevezetésekor is megfogalmazódott, 1997-ben. Cél volt továbbá az OKJ korszerűsítése és a szakképesítések számának csökkentése, a szakképzés tartalmának és szerkezetének megújítása, valamint a modulrendszerű képzés fejlesztése és bevezetése.¹²

„Az új szakképzési szerkezet kulcsfogalma a modularizáció és a kompetencialapú képzés.”¹³ Mielőtt a szakképzés megújításának menetét kifejteném, tisztáznunk kell az előbb említett két kulcsfogalmat.

A kompetenciának számos meghatározása létezik. A felnőttképzési törvény szerint a kompetencia: „A felnőttképzésben részt vett személy ismereteinek, készségeinek, képességeinek, magatartási, viselkedési jegyeinek összessége, amely által a személy képes lesz egy meghatározott feladat eredményes teljesítésére.”¹⁴ Általánosságban tehát elmondhatjuk, hogy a kompetencia a legmagasabb szintű, komplex tudás, melynek elemei az ismeretek, készségek, jártasságok és attitűdök.

A másik központi fogalom a fejlesztés során a modularizáció, azaz a modulrendszer kiépítése. „Szűkebb értelemben felfoghatjuk a modult olyan tanulási-tanítási egységként, melynek tartalma viszonylag homogén, szervesen kapcsolódó témákat kapcsol össze. Ebből is következik, hogy a homogén, egymással szorosan összekapcsolódó tananyagelemek tanulása nem függ a téma elsajátításának időbeli »ütemezésétől«, vagyis a sorrendjétől.”¹⁵

Egy szakképesítés tantárgyak helyett modulokból épül fel, a modulokon belül pedig olyan ismeretanyagokat tanulnak a részt vevők, amelyekkel képes lesz egy-egy konkrét munkafolyamatot elvégezni.

A szakképzés átalakításának kiindulópontja a programfejlesztés volt, mely igazodik a munkaerő-piaci igényekhez. Ehhez először elemezték a szakmacsoportokban szereplő szakképesítéseket és foglalkozási csoportokat, majd 2005-ben körülbelül 3 hónap alatt 482 FEOR (Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere) foglalkozás/munkakör elemzésére került sor. Ezeket az elemzéseket a DACUM-módszerrel, csoportmunkában készítették el az adott szakterület elis-

mert, kellő munkatapasztalattal rendelkező képviselői.¹⁶ A munkakörök vizsgálata során meghatározták az elvégzendő feladatok listáját, valamint az azok sikeres elvégzéséhez szükséges tudást, magatartást, cselekvést és eszközt. Végeredményként minden elemzett foglalkozáshoz/munkakörhöz egy kompetenciátáblázatot rendeltek, mely kiegészült az általános ismeretekkel, készségekkel, az elvárt magatartásformákkal, a szükséges eszközök, berendezések, anyagok listájával. Az új szakképesítések mindegyike a munkakörelemzésekre alapult, melynek során a munkáltatók igényeit a fent említett módon figyelembe vették. A tulajdonságkompetenciákat szakmai, módszer, személyes és társas kompetenciákra bontották. Egy szakképesítésnél tehát meghatározták a szakképesítéssel betölthető munkakört, annak feladatait (feladatprofil) és az ahhoz szükséges kompetenciákat is (ez a tulajdonságprofil). A feladatprofil és a tulajdonságprofil együtt adja a kompetenciaprofil.

A szakképesítések tartalmát az elkészített munkakörelemzések alapján dolgozták ki. „Az egyes szakképesítések tartalmi és vizsgáztatási követelményeit a szakképesítésért felelős minisztérium által rendeletben kiadott szakmai és vizsgakövetelmények tartalmazzák.”¹⁷

Az új Országos Képzési Jegyzék

Az OKJ az államilag elismert szakképesítéseket tartalmazza szakmacsoportos rendszerben. Az OKJ tartalmazza a szakképesítés azonosító számát, a szakképesítés nevét, a szakképesítések körét (alap-, rész, elágazó, ráépülő szakképesítés), tartalmazza, hogy melyik szakmacsoportba tartozik, illetve hogy mikor került a jegyzékbe. Tartalmazza, hogy kizárólag iskolai rendszerben oktatható-e a képzés, tartalmazza a maximális képzési időt, a FEOR-számot és az SZVK kiadására feljogosított minisztert.

Az OKJ átalakítása során – látszólag – csökkentették a szakképzések számát, azonban a szakképesítési körök kiterjesztésével a kimenetben megszerezhető szakképesítések száma nőtt. Az 1/2006. (II.17.) OM rendelet alapján a korábbi 812 szakképesítés helyett 424 szakképesítést tartalmaz az új OKJ. A korábbiiban még 62, a 2011. április 16-ától hatályos OKJ-ban már csak 30 felsőfokú szakképzés szerepel, melyhez 64 elágazás kapcsolódik.

A 2006-tól érvényes OKJ szakképesítések azonosító száma 15 számjegyből áll, melynek első két számjegye a szakképesítés szintjét jelöli. Megkülönböztetünk 21-es, 31-es, 33-as, 51-es, 52-es, 54-es, 55-ös és 61-es szintű szakképesítéseket. Az 55-ös szintű szakképesítések a felsőfokú szakképzések, a 61-es szintűek pedig felsőfokú iskolai végzettséghez kötöttek.

A szakképesítések modularizációja a szakképesítések körének bővülésével is jellemezhető. Az új OKJ rendszerében megkülönböztetünk alap szakképesítést, rész-szakképesítést, elágazást és ráépülést.

A rész-szakképesítés egy szakképesítésnek a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott moduljaiból épül fel, legalább egy munkakör ellátására képesít. Nagy László meghatározása szerint: „Egy rész-szakképesítés valamely szakképesítésnek a része, az adott szakképesítéshez tartozó kompetenciák bizonyos szempontok szerint rendezett tematikus darabja.”¹⁸ Ha valaki nem tudja sikeresen elvégezni a szakképesítés összes modulját, de amiből sikeresen teljesített azok lefedik egy rész-szakképesítés összes modulját, akkor arról a végzettségről bizonyítványt kaphat a képzésben részt vevő. Ez segíti a munkaerő-piaci mobilitást, hiszen már végzettséggel tud munkába állni az egyén, majd később bővítheti tudását a hiányzó modulok elsajátításával.

Az elágazó szakképesítés az alap szakképesítés olyan része, amely csak néhány modulban különbözik attól. Tulajdonképpen hasonlítható specializációhoz vagy szakirányhoz. A kommunikátor elnevezésű felsőfokú szakképzésnek például 4 elágazása van: idegen nyelvi-, intézményi-, sportkommunikátor és sajtótechnikus. Ha valaki elvégzi egy intézményi kommunikátor szakot, akkor rövid idő alatt megszerezheti például a sportkommunikátor szakot is, a hiányzó modulok teljesítésével. Az FSZ-ek jellemzően elágazó szakképesítések.

A ráépülő szakképesítés az alap szakképesítésre épül rá, tehát akkor végezhető el, ha az alap szakképesítést elvégezte az egyén. Egy-két modult kell elvégezni, s elvégzésével magasabb szintű munkakörök tölthetők be.

A modularizáció lényege, hogy könnyebb legyen az átjárhatóság, könnyebb legyen az átképzés. Az átalakítás során a képzéseket szétbontották, és kialakították a „blokkokat”, azaz a modulokat. Ha valaki egy modul tartalmát már elsajátította és tudásáról sikeresen számot is adott, akkor arról már tulajdonképpen lesz papírja. A lényeg a rugalmasságon, az átjárhatóságon és a beszámíthatóságon van. Például ha valaki nem tudja befejezni a szakképesítést, de bizonyos modult, modulokat már teljesített, arról hivatalos dokumentumot (törzslapkivonatot) kérhet ki, és később tudja igazolni tudását, így akár folytatni is tudja tanulmányait ugyanabban a képzésben, vagy esetleg másik képzésben be tudja számíttatni. A modularizáció elősegíti, hogy a szakképzésben és ezáltal a felsőfokú szakképzésben résztvevők is kisebb idő- és költség ráfordítással tudnak több képzést is elvégezni.

Szakmai és vizsgáztatási követelmények

A szakképzés fejlesztési folyamatának fontos része volt a szakmai és vizsgakövetelmények (SZVK) megalkotása. Az OKJ-ben szereplő valamennyi sza-

kképesítéshez elkészültek az SZVK-k, melyeket a szakképesítésért felelős miniszter rendeletben ad ki és biztosítja az OKJ-s bizonyítványok egyenértékűségét oly módon, hogy meghatározza a szakképesítést alkotó modulok tartalmi és vizsgáztatási követelményeit. Minden képző intézmény számára kötelező az SZVK követelményeit betartani és az SZVK-ra alapozva kell elkészíteniük az intézményeknek képzési programjaikat.

A szakmai és vizsgakövetelmények felépítését az 1/2006. (VII.5.) SZMM rendelet határozza meg, a struktúrája minden szakképesítésnél megegyezik. Az SZVK hat fő fejezetből plusz egyből áll:

- OKJ-ben szereplő adatok (OKJ szám, megnevezés, szakképesítések köre, FEOR szám, a képzés maximális időtartama);
- Egyéb adatok (többek között például itt írják le a belépési feltételeket, a gyakorlat és elmélet arányát, a képzés időtartamát);
- Munkaterület – a szakképesítéssel legjellemzőbben betölthető munkakörök megnevezése, valamint a rokon szakképesítések felsorolása;
- Szakmai követelmények: ezeket követelménymodulonként határozták meg. Minden modul szakmai követelménye két részből áll: feladatprofilból és tulajdonságprofilból. A feladatprofil azokat a cselekvéseket és munkafeladatokat tartalmazza, melyeket a modul teljesítése után képes lesz elvégezni a képzésben részt vevő. A tulajdonságprofil a feladatprofilban leírt cselekvések és munkafeladatok ellátásához szükséges ismereteket és készségeket tartalmazza. A tulajdonságprofil öt részből áll:
  - szakmai ismeretek, melyeket típusonként osztályoztak A-E-ig, ahol „A” a legerősebb, önálló, azonnal és fejből való alkalmazást, „E” pedig a leggyengébb, vezetői segítséggel, eszközhasználatlaltal és jelentős rendelkezésre állási idővel való munkavégzést jelöli;
  - szakmai készségek, melyeket szintekkel jelöltek 1-5-ig, ahol 1 a leggyengébb, 5 a legerősebb szint;

- módszer-,
  - társas-,
  - és személyes kompetenciák.
- A hatodik fejezetben a szükséges eszközök és felszerelések jegyzéke;
  - A hetedik fejezetben pedig az egyéb követelmények és feltételek találhatóak.

A szakmai és vizsgakövetelmények jogszabálynak minősülnek, a benne leírtak minden képző intézmény számára kötelező érvényűek, ez biztosítja az OKJ-s bizonyítványok egyenértékűségét.

A szakképzések kompetencia alapúsága abban rejlik, hogy a szakmai és vizsgakövetelményekben különösen nagy hangsúlyt fektettek a kompetenciákra. Azokra a kompetenciákra, amelyek jellemzik az adott munkakört, amelyekre kisebb vagy nagyobb mértékben szükség van a munkakör betöltéséhez, legyen az személyes-, módszer- vagy társas kompetencia. az Európai Unió is kulcskérdésként kezeli a kompetenciákat, így a szakképzés átalakításánál nem volt kérdéses, hogy nagy hangsúlyt kell fektetni ezekre.

Az SZVK-kat, ahogy korábban is írtam, a munkakörelemzések alapján készítették el, így a szakképesítés tartalmi része a betöltendő munkakörben végzendő feladatokról, cselekvésekből áll. Ehhez új vizsgáztatási rendszert is kialakítottak. Minden modulhoz egy vizsgarész tartozik, és minden vizsgarész legalább egy, de lehet, hogy több vizsgafeladatból áll. Egy vizsgafeladat állhat szóbeli, írásbeli, gyakorlati vagy interaktív vizsgatevékenységből. „Az SZVK tartalmazza a vizsgarész s a vizsgafeladat megnevezését, a vizsgafeladat teljesítésére rendelkezésre álló időt, a jellemző vizsgatevékenységet, valamint megadja a vizsgafeladat súlyát a vizsgarész értékelésében.”¹⁹

A vizsgatevékenységek kialakításánál az volt a hangsúlyos, hogy olyan feladatokat, szituációkat állítsanak össze, amelyet majd a munkakör betöltésekor is jó eséllyel el kell végezni. Ha sikeresen teljesíti a vizsgatevékenységet, akkor a munkájában is helyt tud állni, és megfelelően tud teljesíteni az egyén. A cél tehát az, hogy ne reproduktív vizsgák legyenek, ne a tananyagot adja vissza szóról-szóra a vizsgázó, hanem valós szituációkat legyen képes megoldani, azaz a munkavégzésre való alkalmasság kerüljön felmérésre a vizsga során.

Egy felsőfokú szakképzés záróvizsgálója olykor nehezebb, mint egy diplomás képzés záróvizsgálója. Az FSZ záróvizsga annyi vizsgarészből áll, ahány modulból épül fel az adott képzés. Minden vizsgarész központilag szabályozott feladatokkal zárul, melyek lehetnek írásbeli, szóbeli, gyakorlati és interaktív vizsgatevékenységek. A hallgató független vizsgabizottság előtt számol be tudásáról, s előfordul, hogy több napon át vizsgáznak a képzésben résztvevők (ez függ a vizsgarészek számától, valamint a feladatok jellegétől és előírt időtartamától).

2.4. A szakképzés átalakításának hatása az FSZ képzésekre

A szakképzési rendszer átalakítása, a moduláris rendszer kidolgozása teljesen új szemléletet hozott a képzési rendszerben, így a felsőfokú szakképzések esetében is. Csak az OKJ-ban szereplő felsőfokú szakképzések indíthatóak Magyarországon, tehát az előzőekben leírtak minden felsőfokú szakképzésre egyaránt érvényesek. A modulrendszer bevezetése elősegítette a munkaerő-piaci mobilitást, megkönnyíti az átjárhatóságot, illetve a beszámíthatóságot. A változásra mindenképpen szükség volt. Az új szakmai és vizsgakövetelmények kidolgozása hozzájárult ahhoz, hogy a szakképesítés megszerzése során a jövőben betöltendő munkakörhöz szükséges ismereteket sajátítsák el a képzésben részt vevők, az abban végzendő feladatokat, szituációkat gyakorolják, s a záróvizsgán ezeknek megfelelően adjanak számot tudásukról, a vizsgatevékenységek a munkatevékenységgel azonosak, vagy azt pontosan modellező tevékenységek.

A 2011. április 16-ától hatályos OKJ-ban összesen 30 FSZ képzés található, s ezek közül 14 rendelkezik összesen 64 elágazással. Tehát összesen 80 féle felsőfokú szakképzés közül válogathatunk az új Országos Képzési Jegyzékből. A legtöbb elágazással a mérnökasszisztens képzés rendelkezik, összesen 15-tel. Dolgozatom 1. számú mellékletében megtalálhatóak a jelenleg hatályos OKJ szerinti felsőfokú szakképzések listája.

Ahogy fentebb is említettem a moduláris képzések bevezetésével könnyebb lett az átképzés, időt és pénzt spórolhatunk meg. Ha elágazó szakképzést választunk, akkor egy elvégzett képzés után már csak pár modult kell teljesíteni ahhoz, hogy még egy szakképesítést szerezzünk.

A sikeresen teljesített modulokat tovább tudjuk vinni magunkkal, még akkor is, ha az adott szakképesítést nem sikerült befejezni. A teljesített modulokat egy másik képzésben beszámíthatja a képző intézmény, s ezáltal rövidül a képzési idő. A sikeresen elvégzett felsőfokú szakképzés után azonos szakmaterületű alapképzésnél minimum 30, maximum 60 kreditet beszámítanak. Egy tudatosan választott FSZ képzéssel akár az alapképzés ideje is rövidülhet. Például a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kara a Gazdaságtudományi Karral (SZTE GTK) közösen indítja a számviteli szakügyintéző FSZ képzést, melyet ha sikeresen elvégez a hallgató – azon felül, hogy a felvételi eljárás során plusz pontokhoz jut – körülbelül 1 évvel rövidül az SZTE GTK-n a pénzügy és számvitel alapszak a hallgató számára.

A vizsgáztatási rendszer átalakítása egyaránt hozott pozitívumot és negatívumot. Mindenképpen pozitív, hogy a vizsgákon a betöltendő munkakör valós szituációinak kell megfelelni, azt kell bebizonyítani a vizsgázónak, hogy alkalmas lesz-e a munkakörök betöltésére. A negatívum az, hogy a korábbi írásbeli, szóbeli és a gyakorlati vizsgák idejével szemben, akár több napon keresztül is vizsgázhat

a hallgató. Ugyanis annyi vizsgarész van, ahány modulból felépül a képzés. Jelentősen megnőtt tehát a vizsgáztatási idő, ez plusz terhet jelent mind az intézménynek, mind a vizsgáztatóknak és a vizsgázóknak is. A vizsgáztatás költségei megnőnek, nagyobb szervezési feladat hárul az intézményekre.

Vannak olyan szakképzések (és felsőfokú szakképzések is), melyeknél a nyelvvizsga is feltétele a szakképesítő vizsga megkezdésének. Emiatt visszatérő probléma, hogy valaki nem tudja megkezdni a záróvizsgát. Alapszakon záróvizsgázni nyelvvizsga nélkül is lehet, csupán az oklevél kiadásának feltétele a középfokú „C” típusú nyelvvizsga.

Olykor tehát egy felsőfokú szakképzésen nehezebb levizsgázni, mint egy alapképzésen záróvizsgázni.

A felsőfokú szakképzések szakmai tartalmát, valamint a kimeneti követelményeket, illetve a képzések időtartamát tehát a szakmai és vizsgáztatási követelmények határozzák meg. Az FSZ képzések minimális óraszámát a Felsőoktatási törvény határozza meg, 1200 órában, a megszerezhető kreditek száma pedig 120, amelyből minimum 30, maximum 60 kredit beszámítható valamelyik alapszakon való továbbtanulás esetén. Az úgynevezett kettősség a bemeneti követelményeknél is jelen van: a szakmai bemeneti követelményeket az SZVK-k határozzák meg, míg a hallgatói jogviszony megszerzésének feltételeit a felsőoktatási törvény és annak végrehajtására vonatkozó rendeletek határozzák meg. Felsőfokú szakképzést tanulói jogviszonyban is lehet folytatni, ez esetben a felvételt a felsőoktatási intézmény és a közoktatási intézmény között létrejött együttműködési megállapodás szabályozza.²⁰

Fontos még megemlíteni, hogy a jelenleg hatályos felsőoktatási törvény szerint Magyarországon 12 államilag támogatott félév áll rendelkezésre egy személy

számára. Ezt a 12 félévet bárhogy felhasználhatjuk, azonban minden képzési szintből csak egy képesítést lehet megszerezni. Tehát egy felsőfokú szakképzést, egy alapképzéses diplomát és egy mesterképzéses diplomát. Ha nem tudatosan választjuk meg a képzéseket, akkor könnyen kicsúszhatunk a finanszírozott félévek számából, hacsak nem párhuzamosan végzünk felsőfokú szakképzést egy alap-, vagy mesterképzéssel. Illetve, ahogy korábban is említettem, a beszámíthatóság is csökkentheti az elvégzendő félévek számát.

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉS SZEREPLŐI

A felsőfokú szakképzés 1998-as elindulása óta a képzésben résztvevők és a képzéseket indító intézmények száma is folyamatosan nőtt. Mára igen tekintélyes létszámú hallgatóság tanul a felsőoktatás keretein belül felsőfokú szakképzésen. Felsőfokú szakképzést lehet felsőoktatási intézményben és felsőoktatási intézménnyel együttműködési megállapodást kötött szakközépiskolában is folytatni. Az előbbiben a résztvevők hallgatói jogviszonnyal, míg utóbbiban tanulói jogviszonnyal rendelkeznek. Tanulói jogviszony esetén a diákot hasonló jogosultságok illetik meg, mint kortársait: például családi pótlék, árvaellátás, ingyen tankönyv. Hallgatói jogviszony esetén ezektől a jogosultságoktól elesik a diák (bizonyos esetekben nem, vagy más formában jut hozzájuk). Rendelkezik azonban olyan jogosultságokkal, amelyek az egyetemistákat megilletik. Például nappali tagozatos, államilag finanszírozott képzés esetén – tanulmányi eredménytől függően – tanulmányi ösztöndíjat kaphat, illetve megpályázhat más ösztöndíjakat is, valamint különböző támogatásokra tarthat igényt. A Szegedi Tudományegyetemen például, nappali tagozaton, államilag finanszírozott képzésben tankönyvtámogatás féléves tömegközlekedési bérlet illeti meg a hallgatókat (a 2011-es állapot szerint).

A felsőfokú szakképzés indítására engedélyt kapott intézmények, valamint az FSZ képzésben részt vevők számának elemzése is azt mutatja, hogy ez a képzési forma igen népszerű, és bevezetése óta folyamatos növekedést mutat.

A képző intézmények

Az FSZ képzések elindításához nem hoztak létre új intézményrendszert, hanem már két, meglévő intézménytípushoz, a felsőoktatási intézményekhez és a szakközépiskolákhoz kötötték a képzéseket. Az FSZ képzések alapítására kizárólag felsőoktatási intézmény jogosult, s azokat minden esetben „a szenátus által elfogadott szakképzési program alapján kell lefolytatni, a központi szakmai és vizsgakövetelmények, valamint az ajánlott képzési program figyelembevételével.”²¹ 1998 óta az indítási engedélyt kapott intézmények száma folyamatosan nőtt. A szakközépiskolák száma nagyobb léptékben, míg a felsőoktatási intézmények száma kisebb, egyenletesebb ütemben nőtt. A 2. ábrán jól láthatjuk, az indítási engedélyt kapott szakközépiskolák számának növekedési ütemét a felsőoktatási intézményekhez képest.

2. ábra: Az indítási engedélyt kapott intézmények számának alakulása 1998-2007 között

Forrás: Sediviné, 2008

Az ábrán láthatjuk, hogy 1998-ban még csak 7 felsőoktatási intézmény, és 16 szakközépiskola rendelkezett indítási engedéllyel, addig 2007-ben már ez a szám 42-re és 293-ra emelkedett. A felsőoktatási intézmények esetében tehát hat-szorosára növekedett a szám, míg a szakközépiskolák esetében jóval nagyobb mértékű, több mint 18-szoros emelkedés figyelhető meg.

Az 1. táblázatban láthatjuk, hogy a 2001/2002-es tanévtől kezdődően hány felsőoktatási intézmény indított felsőfokú szakképzést. Az egyházi intézmények száma csekély, az állami fenntartású felsőoktatási intézmények száma meghatározó a piacon. A 2010/2011-es statisztikákat még nem készítették el, így erről a tanévről nincsenek adataim, de feltételezhetően a számok hasonlóak, mint a 2009/2010-es tanévben. A Felvi 2011-es statisztikái már megjelentek, s ebből kiderül, hogy a 2011/2012-es tanévre összesen 31 felsőoktatási intézmény hirdetett meg FSZ képzést.

1. táblázat: felsőfokú szakképzést indító felsőoktatási intézmények száma a fenntartó típusa szerint

	Állami	Egyházi	Alapítványi	Összesen
2001/2002	12	0	1	13
2002/2003	18	0	3	21
2003/2004	20	0	3	23
2004/2005	21	0	6	27
2005/2006	22	0	6	28
2006/2007	22	0	6	28
2007/2008	21	2	7	30
2008/2009	19	2	8	29
2009/2010	19	3	8	30

Forrás: Felsőoktatási Statisztikai Kiadvány 2001/2002, 2002/2003, 2003/2004, 2004/2005, 2005/2006, 2006/2007, 2007/2008, 2008/2009, 2009/2010.

adatai alapján saját szerkesztés

A 2. táblázatban a hat meghatározó felsőoktatási intézményt tüntettem fel, amelyek felsőfokú szakképzéseket indítanak. Jól láthatjuk, hogy a 2007/2008-as tanévtől kezdődően a Szegedi Tudományegyetem is felzárkózott az élmezőnybe, és a harmadik helyen áll a felsőfokú szakképzésben részt vevő hallgatók létszámának tekintetében.

2. táblázat: Felsőfokú szakképzésben részt vevő hallgatók megoszlása az összes tagozaton a hazai felsőoktatási intézményekben (2001-2010) – az első hat meghatározó intézmény

	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010
Budapesti Gazdasági Főiskola	2309	2077	2270	2206	2136	2013	2214	2377	2622
Eszterházy Károly Főiskola	319	538	641	770	842	791	892	1013	1146
Nyugat-magyarországi Egyetem	0	190	314	415	500	449	480	978	1056
Pannon Egyetem	-	-	-	-	-	813	825	942	1152
Pécsi Tudományegyetem	308	407	555	801	1120	1450	1527	1600	1888
Szegedi Tudományegyetem	23	60	96	169	265	492	1126	1516	1486

Forrás: Oktatási Statisztikai Évkönyv 2001/2002, 2002/2003, 2003/2004, 2004/2005, 2005/2006, 2006/2007, 2007/2008, 2008/2009, 2009/2010. adatai alapján saját szerkesztés

A 2006-os bolognai rendszer bevezetése a Juhász Gyula Pedagógusképző Kart változtatásra kényszerítette. A tanárképzés rendszerét szétbontották, s a korábban a Karon oktatott tanárképzési szakoknak megfelelő tanárképző mesterszakok döntő többsége a Természettudományi és Informatikai, valamint a Bölcsészettudományi Karhoz került. A JGYPK-n alapszakok, felsőfokú szakképzések és mesterszakok maradtak. A vezetésnek döntenie kellett, hiszen ezáltal jelentősen csökkent a hallgatói létszám. Régi alapképzéseket dolgoztak

át a rendszernek megfelelően, valamint nagy hangsúlyt fektettek a felsőfokú szakképzésekre. 2002-től is volt már felsőfokú szakképzés a JGYPK-n, de a 2006/2007-es tanévtől kezdődően folyamatosan bővítették az FSZ képzések körét. Ez a hallgatói létszámok megoszlásában is jól látszik, amelyet a 3. táblázatban szemléltetnek.

3. táblázat: A Szegedi Tudományegyetemen felsőfokú szakképzést meghirdető Karok, és a nappali tagozaton, FSZ képzésben részt vevő hallgatók létszámának alakulása

Nappali tagozat	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010
Állam- és Jogtudományi Kar	-	-	-	-	-	22	51	76
Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar	-	-	-	45	82	128	113	74
Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	37	72	116	150	350	936	1334	1330

Forrás: Felsőoktatási Statisztikai Kiadvány 2001/2002, 2002/2003, 2003/2004, 2004/2005, 2005/2006, 2006/2007, 2007/2008, 2008/2009, 2009/2010. adatai alapján saját szerkesztés

A Szegedi Tudományegyetemen a 12 karból jelenleg 3 karon folyik felsőfokú szakképzés, s ezek közül a JGYPK élen jár – a 2011-es felvételi eljárás során 26 FSZ képzést hirdettek meg a Karon. A JGYPK-n a 2009/2010-es tanévben, nappali tagozaton összesen 3288 hallgató tanult, ebből 1330 fő FSZ képzésen. Jól látszik tehát, hogy ennek a képzési formának meghatározó szerepe van a Kar életében. A rendszer bevezetésénél megtett lépések tehát eredményesnek bizonyultak, s folyamatos fejlesztések zajlottak az utóbbi években a képzéseket illetően.

A 4. táblázaton láthatjuk azt is, hogy a JGYPK-n a nappali tagozatos hallgatók jelentős része FSZ képzésen tanul. A 2007/2008 és 2008/2009-es tanévben az alapképzéses hallgatók létszámát is meghaladta az FSZ-es hallgatók száma. Az összes nappali tagozatos hallgatók számába minden képzési szint beletartozik, de az összehasonlításban ez a 3 képzési szint a meghatározó. Érdekes megfigyelni, hogy például a mesterképzéses hallgatók összes létszáma 529 fő volt a 2010/2011-es tanév első félévében és közülük csak 60-an tanultak nappali tagozaton.

4. táblázat: Az SZTE JGYPK-n a nappali tagozatos hallgatók megoszlása

	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/2 011
Felsőfokú szakképzés	37	72	116	150	350	936	1334	1330	1315
Alapképzés	-	-	-	-	387	853	1307	1598	1803
Mesterképzés	-	-	-	-	0	0	0	51	60
Összes nappali tagozatos	2807	2976	3107	3183	3017	3572	3767	3288	3230

Ilyen FSZ-es hallgatói létszám indokoltta tette, hogy a JGYPK-n egy külön intézetet is létrehoztak Szakképzési, Továbbképzési és Távoktatási Központ néven. Az intézetben zajlik az oktatás szervezése, az órarendek összeállítása, valamint a vizsgák megszervezése. A felsőfokú szakképzések mellett OKJ tanfolyamokat, egyéb szakmai képzéseket, nyelvtanfolyamokat, pedagógus továbbképzéseket és akkreditált felnőttképzési programokat is meghirdetnek.

A képzésben részt vevők

A felsőfokú szakképzésben részt vevőket több szempontból is érdemes vizsgálni. Egyrészt vizsgálhatjuk őket aszerint, hogy mennyien tanulnak szakközépiskolában és mennyien tanulnak felsőoktatási intézményben. Másrészt vizsgálhatjuk abból a szempontból is, hogy a különböző tanévekben mennyien vesznek részt összesen FSZ képzésben, és ezeket össze lehet hasonlítani a felsőoktatás más képzéseivel. Szintén elemzési alap, hogy mennyien jelentkeztek adott évben felsőfokú szakképzésre és hány főt vettek fel.

A különböző statisztikákból megtudhatjuk azt is, melyek azok a felsőoktatási intézmények, amelyek élen járnak a felsőfokú szakképzés területén, valamint az is kiderül, melyek a legnépszerűbb felsőfokú szakképzések.

5. táblázat: Jelentkezések száma felsőfokú szakképzésre és alapképzésre – 2001-2011

	Felsőfokú szakképzés			Alapképzés		
	Összes jelentkező	Első helyen jelentkező	Felvettek	Összes jelentkező	Első helyen jelentkező	Felvettek
2001	4699	2029	2234	129476	128545	81543
2002	6068	2741	3385	141147	140164	89708
2003	6680	2969	3371	134263	133398	84860
2004	8920	3980	5388	140683	139647	86898
2005	10067	4637	6378	125963	124990	81540
2006	11838	5379	6077	108430	103297	71888
2007	12070	4552	5421	94113	87017	65214
2008	16489	7793	10448	92524	86157	71726
2009	17329	7498	11715	111750	103913	75239
2010	21573	9478	12875	116054	107418	72707
2011	21725	8852	n.a.	104051	95692	n.a.

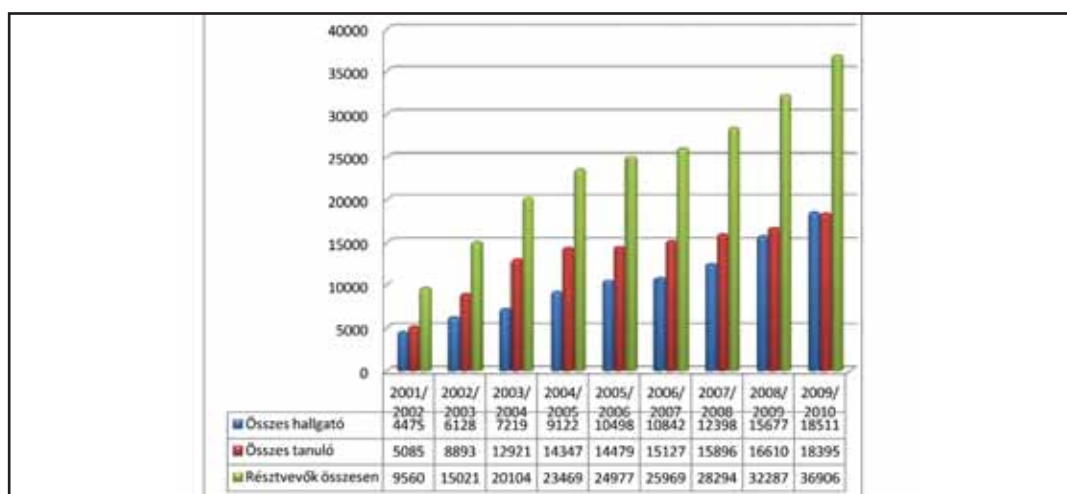
Forrás: Felvi.hu statisztikái alapján saját szerkesztés

Az 5. táblázatban a jelentkezések alakulását láthatjuk 2001-től egészen 2011-ig. 10 év alatt a jelentkezések száma több mint négyszeresére, míg a felvettek

száma közel hatszorosára emelkedett a felsőfokú szakképzések esetében. Összehasonlítva az alapképzésre jelentkezők és felvettek számával, jól láthatjuk, hogy az FSZ képzések meghatározóak a felsőoktatásba való jelentkezés során. 2001-ben még nagy különbséget figyelhetünk meg a két képzési formára jelentkezésnél, míg 2011-re a számok jelentősen közeledtek egymáshoz. Ez is azt mutatja, hogy az évek során az FSZ képzések népszerűsége jelentősen megnőtt.

3. ábra: A felsőfokú szakképzésben résztvevő tanulók és hallgatók száma az összes tagozaton

Forrás: Oktatási Statisztikai Évkönyv 2001/2002, 2002/2003, 2003/2004, 2004/2005, 2005/2006, 2006/2007, 2007/2008, 2008/2009, 2009/2010. adatai alapján saját szerkesztés

A 3. ábrán a felsőoktatási intézmények és a szakközépiskolák közötti hallgatók/tanulók számának alakulását láthatjuk. A 2001/2002-es tanévben még nagyjából kiegyenlített volt az eloszlás, majd a következő tanévtől a szakközépiskolákban a felsőfokú szakképzésen tanulók száma meghaladta a felsőoktatási intézményben FSZ képzésben részt vevő hallgatók számát. A 2008/2009-es tanévtől újra kiegyenlítődni látszik az arány. Összességében jól látszódik, hogy az FSZ képzésben résztvevők száma folyamatosan emelkedik.

A 2001/2002-es tanévhez képest közel négyszeresére emelkedett a képzésben résztvevők száma a 2009/2010-es tanévre.

6. táblázat: Felsőoktatásban részt vevő hallgatók megoszlása képzési szintenként

	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010
Hallgatók száma az összes tagozaton	349301	381560	409075	421520	424161	416348	397714	381033	370331
Ebből									
FSZ képzés	4475	6128	7219	9122	10498	10842	12398	15677	18511
Főiskolai szintű képzés	195291	216581	233673	240297	226528	163323	109363	59366	24936
Egyetemi szintű képzés	117947	124606	133274	138169	138994	113438	87703	62897	38258
Felsőfokú alapképzés	-	-	-	-	15110	91365	146750	191561	220489
Mesterképzés	-	-	-	-	-	110	984	6997	19322
Osztatlan képzés	-	-	-	-	-	7583	14591	20030	25070
Szakirányú továbbképzés	24558	26815	27074	25991	25066	21903	18762	17594	16928
Doktori képzés, PhD, DLA	7030	7430	7835	7941	7965	7784	7153	6911	6817

Forrás: Felsőoktatási Statisztikai Kiadvány 2001/2002, 2002/2003, 2003/2004, 2004/2005, 2005/2006, 2006/2007, 2007/2008, 2008/2009, 2009/2010. adatai alapján saját szerkesztés

Az 6. táblázat a felsőoktatásban részt vevő hallgatók megoszlását mutatja képzési szintenként. Az adatokban minden tagozat (nappali, levelező, esti és távoktatás), minden finanszírozási forma szerepel. A felsőoktatás 2006-os átalakítása óta a főiskolai és egyetemi szintű képzésben részt vevők száma folyamatosan csökken (hiszen ezek kifutó képzések), míg a felsőfokú alapképzésen tanulók száma intenzív növekedést mutat. A mesterképzésben tanulók száma a 2008/2009-es tanévben mutat jelentős emelkedést, majd az azt követő tanévben újabb jelentős ugrást figyelhetünk meg. Ennek az lehet az oka, hogy a mesterképzések jellemzően 2008-ban indultak el. Ahogyan fentebb is említettem, a felsőfokú szakképzésben tanuló hallgatók száma folyamatos emelkedést mutat. Összességében azonban megállapíthatjuk, hogy a 2005/2006-os tanévben

tapasztalt csúcspont óta folyamatos csökkenés figyelhető meg az összes hallgatói létszámban.

Ha tovább elemezzük a felsőfokú szakképzésen tanuló hallgatók megoszlását, láthatjuk, hogy a hallgatók körülbelül 80%-a nappali tagozaton, és átlagosan 90%-uk államilag finanszírozott formában tanul. (7. táblázat)

7. táblázat: Az FSZ képzésben részt vevő hallgató megoszlása 2001-2010 között

	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010
Nappali tagozaton	3810	5132	5917	7452	8331	8471	10219	12759	14875
Levelező tagozaton	640	996	1302	1586	2063	2253	2071	2789	3497
Esti tagozaton	25	0	0	84	104	113	108	129	108
Távoktatásban	0	0	0	0	0	5	0	0	31
Összesen	4475	6128	7219	9122	10498	10842	12398	15677	18511
Államilag támogatott	n.a.	5142	6332	8074	9105	9520	11460	14891	17255
Új belépő	n.a.	3933	3769	5489	5494	5221	6233	8653	9336
Utolsó éves	1804	1938	2917	3089	4520	4920	5325	6132	7755
Nő	2591	3702	4582	5883	6886	7255	8677	10298	12072

Forrás: Felsőoktatási Statisztikai Kiadvány 2001/2002, 2002/2003, 2003/2004, 2004/2005, 2005/2006, 2006/2007, 2007/2008, 2008/2009, 2009/2010. adatai alapján saját szerkesztés

2007-ben Cséfalvay Ágnes a felsőfokú szakképzésekkel összefüggő további feladatok között a lemorzsolódás csökkentését is megemlítette.²² A statisztikákat összevetve (7. és 8. táblázat) kiderül, hogy a képzésben részt vevők 15-20%-a szerzett csak felsőfokú szakképzettséget. Ez igen nagy lemorzsolódást jelent, ami elgondolkodtató, hiszen az FSZ képzésben résztvevők több, mint 90%-a állami finanszírozásban tanul. Elmondhatjuk tehát, hogy a 2007-ben kitűzött fe-

ladatok továbbra sem teljesültek, legalábbis ami a 2009-es statisztikát illeti – feltételezhetően azonban ez az arány mára sem javult jelentősen. Ez azért is lehetséges, mert sok hallgató csak a jogviszony miatt van az FSZ képzésen, illetve sok hallgató csak parkoló-pályaként használja ezt a képzési szintet, és nem biztos, hogy végzettséget is szerez tanulmányai végén. Előfordulhat, hogy a záróvizsgát később teszi le, vagy nyelvvizsga hiánya miatt nem tudja megkezdni a záróvizsgát, de véleményem szerint ez nem lehet az oka a 80-85%-os lemorzsolódásnak.

8. táblázat: Felsőfokú szakképzésben végzettek száma (2001-2009)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Nappali	511	891	1125	1488	1467	1832	1783	1901	2196
Esti	0	0	0	0	12	30	19	0	38
Levelező	100	90	179	200	320	404	429	501	447
Távoktatás	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Összesen	611	981	1304	1688	1799	2266	2231	2402	2681

*Forrás: Felsőoktatási Statisztikai Kiadvány 2009 adatai alapján
saját szerkesztés*

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉSBEN RÉSZT VEVŐ HALLGATÓK VÉLEMÉNYE A JUHÁSZ GYULA PEDAGÓGUSKÉPZŐ KARON

Kutatásom célja az volt, hogy a JGYPK-n lévő felsőfokú szakképzések tartalmába betekintést kapjak, illetve megismerjem a hallgatók véleményét a képzéssel kapcsolatban. Felmérést végeztem azzal kapcsolatban, hogy mennyien választották tudatosan az FSZ képzést, mennyien tanulnak párhuzamosan alapszakon, illetve mi a véleményük a képzés tartalmát illetően.

A kutatás folytatásának körülményei

Kutatásomat strukturált kérdőíves lekérdezés formájában végeztem a hallgatók körében. A kérdőív 17 kérdésből áll, melyet a 2. számú mellékletben csatoltam. A kérdések többsége zárt kérdés volt, de használtam nyitott kérdéseket is, hogy még több információt tudjak meg bizonyos területeket illetően. A 2010/2011-es tanévben 28 felsőfokú szakképzés folyt a Karon, melyen összesen 1315 hallgató tanult.

Mintaválasztásom véletlenszerű volt. Óralátogatásokat végeztem, s a jelen lévő hallgatókkal töltöttem ki kérdőíveimet. Természetesen a válaszadás önkéntes volt, így volt, aki nem élt a kitöltéssel. Sajnos az óralátogatási morálnak köszönhetően voltak olyan előadások, ahol csak 1-2 hallgatóval sikerült a kérdőívet kitöltetni.

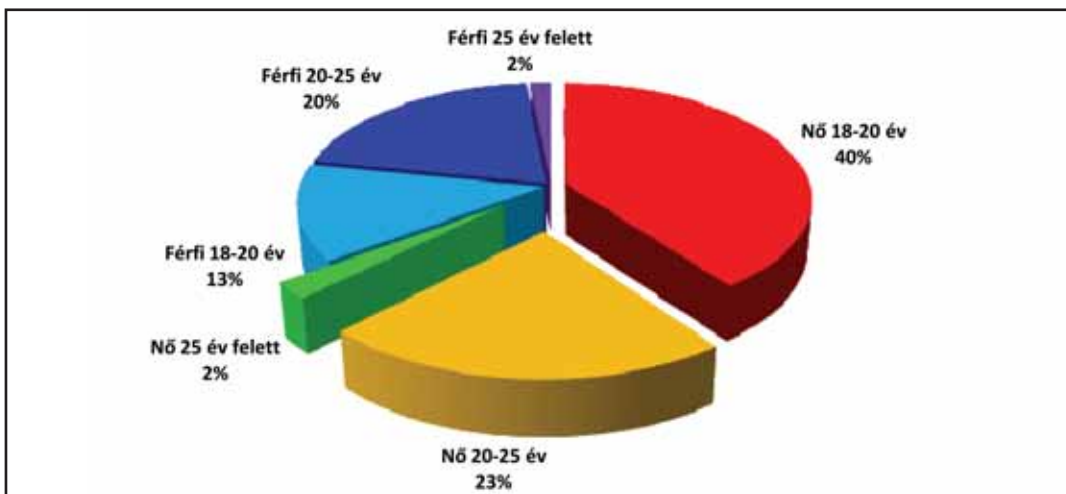
A kérdőíves lekérdezést 2011 februárjában és március elején végeztem el. Összesen 200 kérdőívet töltöttek ki a hallgatók, de a feldolgozás során kiderült, hogy ezekből 72 – a kitöltés hiányosságai miatt – feldolgozhatatlan volt, tehát összesen 128 felhasználható, értékelhető kérdőív állt rendelkezésemre.

A kutatás eredményei

Kérdőívet általános adatok lekérdezésével kezdtem, nem, kor, legmagasabb iskolai végzettség, szak, illetve évfolyam tekintetében.

A kérdőív első kérdésével a nemek arányára voltam kíváncsi. A 3.2. fejezetben található 7. táblázatban is megfigyelhető, hogy a felsőfokú szakképzésben tanuló hallgatók 2/3-a nő. Az általam vizsgált szakok esetében is a nők vannak többségben, a 128 válaszadóból összesen 83 nő válaszadó volt. A korcsoportonkénti megoszlásból látszik, hogy a válaszadók többsége 25 év alatti.

4. ábra: Nemenkénti és korcsoportonkénti megoszlás

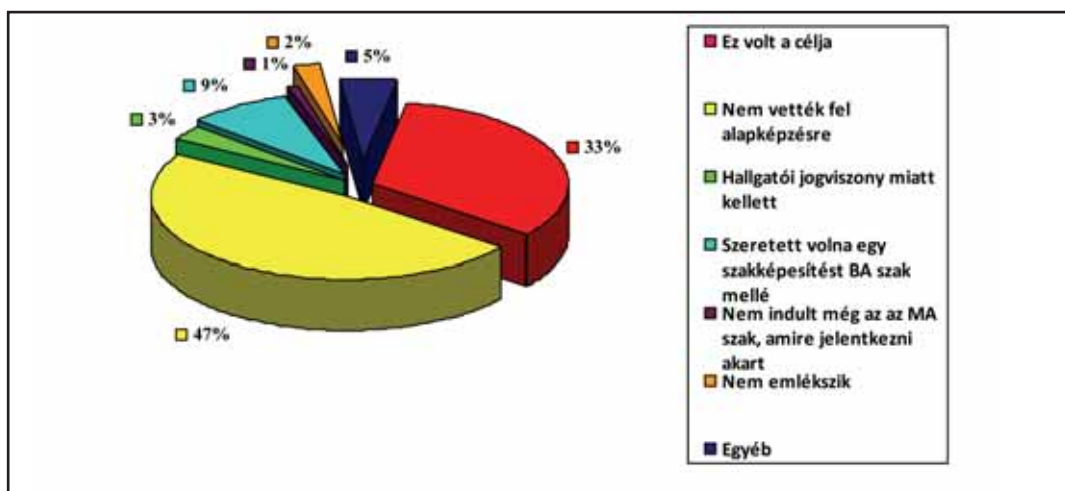
A 9. táblázatban azokat a szakokat láthatjuk, amelyekről a hallgatók kitöltötték a kérdőíveket. A számok azt mutatják, hogy mennyi értékelhető kérdőív volt az adott szakról. Tulajdonképpen az óralátogatási morált is tükrözhetnék a számok, bár voltak olyan látogatott órák, amelyek gyakorlati kurzusok voltak, azokon pedig 3 óra a megengedett hiányzás, tehát nagyobb az óralátogatási hajlandóság.

9. táblázat: A kérdőívet kitöltők szakonkénti megoszlása²³

FSZ szak	Hallgatók létszáma (I-II. évfolyam) ²³	Kitöltők létszáma (fő)	Kitöltési arány (%)
Banki szakügyintéző	56	18	32
Gazdálkodási menedzser asszisztens	28	6	21
Gazdasági idegen nyelvi menedzser	32	6	19
Ifjúságsegítő	85	9	10
Intézményi kommunikátor	57	11	19
Pénzügyi szakügyintéző	48	15	31
Sajtótechnikus	52	15	29
Sportkommunikátor	70	27	28
Számviteli szakügyintéző	46	18	39
Web-programozó	68	3	4
Összesen	542	128	23

Az FSZ képzésre irányuló első kérdésem célja az volt, hogy megtudjam, hogyan kerültek be a hallgatók a felsőfokú szakképzésre a felvételi eljárás során. A válaszadók 6 lehetőség közül választhattak, illetve volt egyéb lehetőség is, ahová kifejtették, hogy miért jelentkeztek FSZ képzésre.

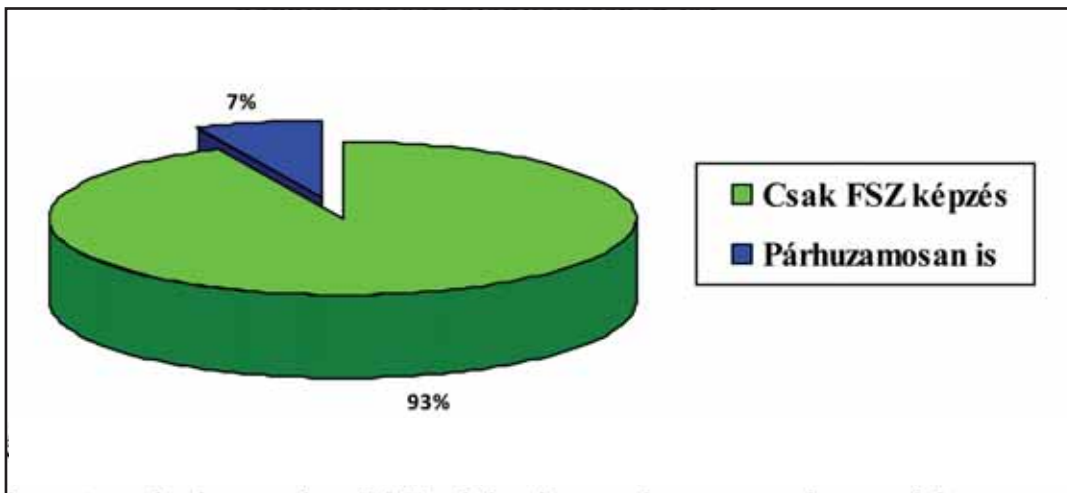
5. ábra: A felsőfokú szakképzésbe kerülés célja

Hipotézisem beigazolódott, hiszen a válaszadók majdnem felét nem vették fel alapképzésre, és tulajdonképpen egy tartalék megoldásként került be FSZ képzésre, mert mindenképpen szeretett volna egyetemre járni. A válaszadók 33%-ának ugyanakkor az volt a célja, hogy FSZ képzésre járjon, 9 %-uk pedig

mindenképpen szeretett volna egy szakképesítést az alapszakos diplomája mellé. Összességében tehát a válaszadók 42%-a tudatosan választotta az FSZ képzést. Egyéb kategóriában ketten is azt a választ adták, hogy nem sikerült a nyelvvizsgájuk, nem tudtak BA diplomát szerezni, és nem tudtak MA szakra jelentkezni. Voltak olyanok is, akik azt írták, szimplán egy szakmára van szükségük, teljesen mindegy mi az.

6. ábra: Csak felsőfokú szakképzésben vesz részt a hallgató vagy párhuzamosan alapképzésben is?

A kérdőív 7. kérdésével arra kerestem a választ, hogy a megkérdezettek közül mennyien tanulnak csak FSZ képzésen és mennyien párhuzamosan, alapképzésben is. A válaszadók túlnyomó többsége csak FSZ képzésen tanul, és csak páran tanulnak párhuzamosan valamilyen alapképzésen is.

Kutatásom fő részében a képzés tartalmára vonatkozó kérdéseket tettem fel. Arra is kerestem választ, hogy a hallgatókat vajon mennyire érdekli az a szak, amelyen tanulnak, mennyire szeretik a választott FSZ képzést.

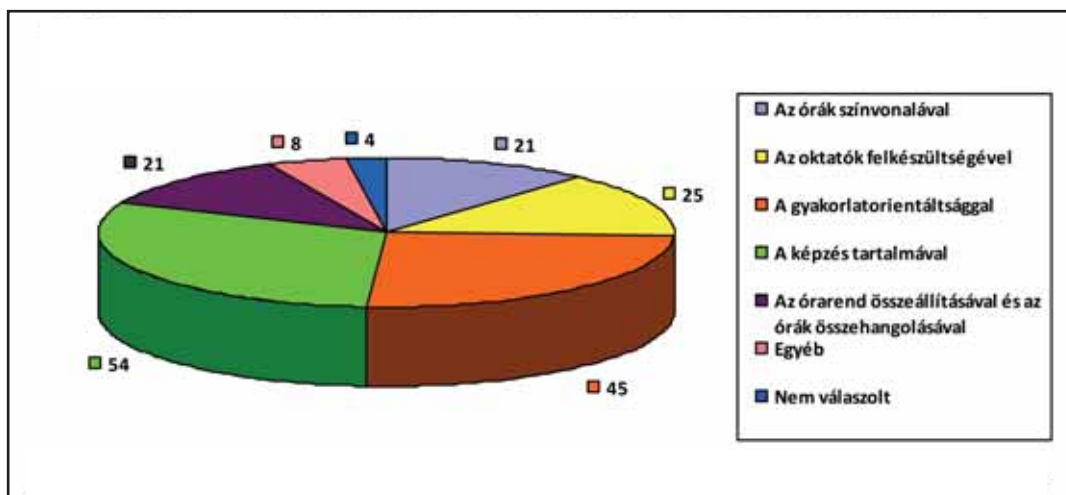
10. táblázat: Mennyire érdekli a hallgatót az FSZ képzés, amelyen tanul?

Egyáltalán nem érdekli			Teljes mértékben érdekli		
1	2	3	4	5	6
0	6	12	36	51	23

Az 1-6-ig terjedő skálán senki nem választotta a legnegatívabbat, azaz hogy egyáltalán nem érdekli az adott szak. Pozitív eredmény, hogy a hallgatók többségét érdekli az az FSZ képzés, amelyen tanulnak.

A 9. kérdés célja az volt, hogy megtudjam mi az, ami a leginkább tetszik a hallgatóknak, mi az, amivel a leginkább elégedettek a hallgatók az FSZ képzést illetően. Több választ is megjelölhettek a válaszadók, így az összesítésnél figyelembe kell venni, hogy több válasz született, mint a kitöltött kérdőívek száma.

7. ábra: Mi az, amivel a legelégedettebb a hallgató az FSZ képzést illetően?

A kördiagramon a cikkelyeknél láthatjuk, hogy az adott lehetőséget összesen mennyien választották. A válaszadók többsége (54-en) a képzés tartalmával, illetve 45-en a gyakorlatorientáltsággal a legelégedettebbek. Az oktatók felkészült-

ségével a válaszadók közül 25-en elégedettek. Az órák színvonalával és az órarend összeállításával ugyanannyian elégedettek (12-en választották mindkét lehetőséget). Összességében tehát a képzés tartalmával és a gyakorlatorientáltsággal elégedettek a hallgatók.

11. táblázat: Az FSZ képzéssel való elégedettség szakonkénti megoszlása

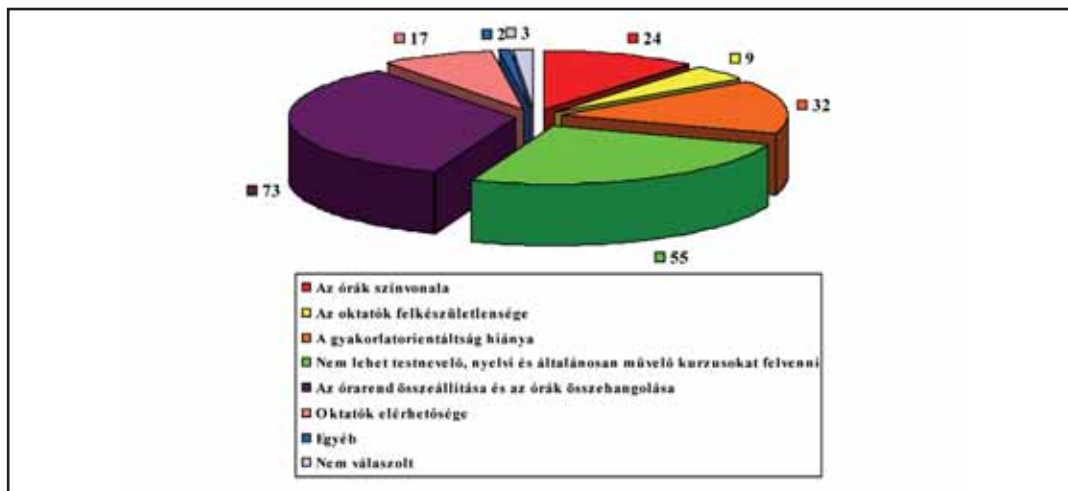
Szak	fő	Órák színvonala	Oktatók felkészültsége	Gyakorlatorientáltság	Képzés tartalma	Órarend összeállítás	Egyéb
Banki szakügyintéző	18	4	3	4	7	8	1
Gazdálkodási menedzserasszisztens	6	-	-	1	1	1	2
Gazdasági idegen nyelvi menedzser	6	2	1	3	4	2	-
Ifjúságsegítő	9	-	2	2	7	-	1
Intézményi kommunikátor	11	-	1	7	7	-	1
Pénzügyi szakügyintéző	15	6	7	5	6	4	-
Sajtótechnikus	15	4	3	8	4	1	1
Sportkommunikátor	27	6	3	6	7	2	2
Számvetési szakügyintéző	18	4	5	7	10	2	-
Web-programozó	3			2	1	1	-

Érdekes az eredményeket szakonkénti bontásban is megvizsgálni (11. táblázat). Az oktatók felkészültségével a pénzügyi szakügyintézős hallgatók a legelégedettebbek (a válaszadók közel fele), a többi szakon viszonylag alacsony értékek jöttek ki. A gyakorlatorientáltsággal az intézményi kommunikátor, valamint a sajtótechnikus szakos hallgatók a legelégedettebbek. Ez valószínűleg a szakmai gyakorlat szervezettségének is köszönhető. A képzés tartalmával az ifjúságsegítő, az intézményi kommunikátor, valamint a számvetési szakügyintéző szakos hallgatók a legelégedettebbek. Előbbinél a válaszadók 77%-a, míg utóbbinál a válaszadók 55%-a választotta ezt a válaszlehetőséget. Az intézményi kommunikátor szakos hallgatók 63%-a elégedett a képzés tartalmával. Az órarend összeállításával leginkább a banki szakügyintéző szakon elégedettek (a válaszadók 44%-a). Az egyéb kategóriában többen is megjegyezték, hogy a csoporttársak is növelik a szakkal való elégedettséget, valamint említették, hogy csak 2 éves a képzés, tehát hamar tudnak munkába állni.

A kérdőív 10. kérdése az előző kérdés ellentéte volt, s arra irányult, mi az, amin változtatnának a hallgatók, mi az, amivel a legkevésbé elégedettek a hallgatók az FSZ képzésen.

8. ábra: Mi az, amin változtatna a hallgató az FSZ képzésen, mi az, amivel a legkevésbé elégedett

A 128 kitöltő közül összesen 73-an az órarend összeállításán és az órák összehangolásán változtatna. Vannak olyan képzések, ahol az órarendben elég sok lyukasóra van. Például egyik nap reggel 8 órától van egy kurzusuk, majd legközelebb délután 4-től. Ez csak egyike a sok példának. Ennek több oka is lehet. Egyrészt 28 FSZ képzést kell összehangolni úgy, hogy ne legyenek óraütközések, és nagyjából arányosan el tudják osztani minden szakon a félévenként megszerezhető kreditmennyiséget és ne legyenek aránytalanságok. Az órákat összehangolni és ezáltal az órarendeket összeállítani azért sem könnyű feladat az oktatásszervezők és a vezetés számára, mert sok óraadó tanár oktat az FSZ képzéseken, s közülük sokan más városból utaznak le órát tartani, emiatt nekik viszonylag korlátozott, hogy mikor tudnak órákat vállalni. Azoknak pedig, akik a JGYPK más képzésein is oktatnak, össze kell egyeztetniük, hogy mindenütt tudják teljesíteni kötelezettségeiket. Tehát az órarendek összeállítása nagyrészt ezeken a tényezőkön múlik.

A válaszadók közül 55-en azt kifogásolják, hogy nem lehet testnevelő, nyelvi és általánosan művelő kurzusokat felvenni a felsőfokú szakképzésen. Bár kötelező nyelvi órák vannak a legtöbb FSZ képzésen, de általában a német és angol nyelv közül lehet választani, illetve azt lehet tanulni, amelyik elindul. Míg az egyetemen felvehető nyelvi kurzusoknál számos idegen nyelv közül lehet választani. A gyakorlatorientáltság hiányával 32-en, az órák színvonalával 24-en nem értenek egyet. Ezt a kérdést is érdemes megvizsgálni szakonkénti megoszlásban.

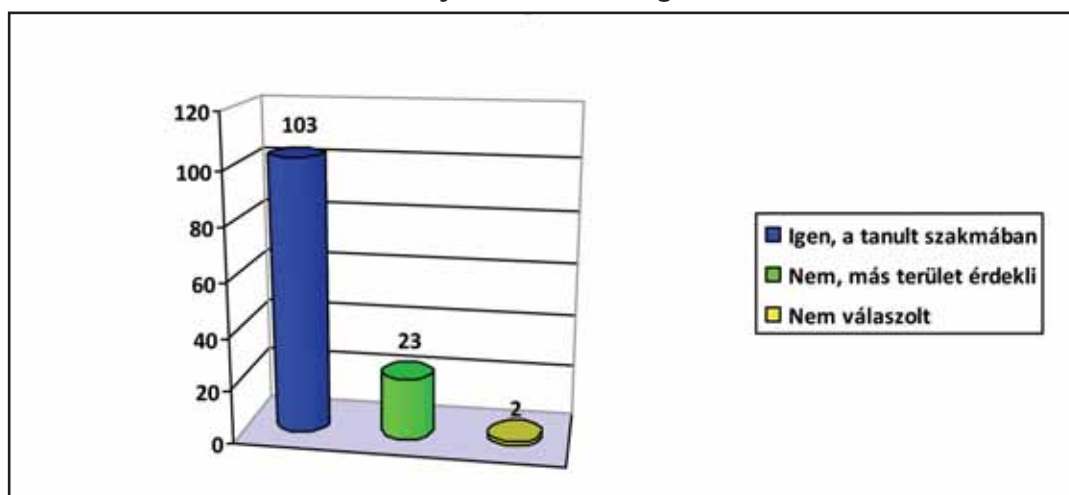
12. táblázat: Az FSZ képzéssel kapcsolatos „elégedetlenség” szakonkénti megoszlása

Szak	Összesen	Órák színvonala	Oktatók felkészültsége	Gyakorlatorientáltság hiánya	Nem lehet testnevelés, nyelvi és általánosan művelő kurzusokat felvenni	Órarend összeállítása	Oktatók elérhetősége	Egyéb
Banki szakügyintéző	18	2	5	11	3	2	1	
Gazdálkodási menedzserasszisztens	6	-	-	2	4	1		
Gazdasági idegen nyelvi menedzser	6	-	1	4	3	-	-	
Ifjúságsegítő	9	-	2	2	6	1	-	
Intézményi kommunikátor	11	1	-	-	11	1	-	
Pénzügyi szakügyintéző	15	2	-	7	10	3	1	
Sajtótechnikus	15	6	1	7	4	11	4	
Sportkommunikátor	27	10	4	13	18	13	4	
Számviteli szakügyintéző	18	4	1	2	3	11	1	
Web-programozó	3	1	1	1	2	1		

A banki szakügyintéző és a web-programozó szakos hallgatók kivételével mindegyik szaknál az órarend összeállítását és az órák összehangolását kifogásolja a többség. Erre sajnos a kérdőíves lekérdezésen kívül is hallottam panaszt, ami nem kelti jó hírét az FSZ képzéseknek. Az órák színvonalát jelentősebben a sajtótechnikus és sportkommunikátor szakos hallgatók kifogásolják – előbbinél a válaszadók 40%-a, utóbbinál a válaszadók 37%-a elégedetlen a színvonallal. Az oktatók felkészületlenségét viszonylag kevesen „említették problémaként”. Ami érdekes nézőpont, az a gyakorlatorientáltság. A 11. táblázatban láthattuk, hogy a sajtótechnikus szakos hallgatóknál 15-ből 8-an azt választották, hogy elégedettek, a 12. táblázatban ugyanakkor láthatjuk, hogy a válaszadók másik fele elégedetlen a

gyakorlatorientáltsággal. Ez a megosztottság akár egy külön, mini-kutatást is érdemelhetne, hogy kiderüljön, mi az oka. A másik szak, ahol probléma a gyakorlatorientáltság hiánya, az a sportkommunikátor. Itt a válaszadó hallgatók közel fele, 48%-a választotta többek között ezt a lehetőséget. Az, hogy nem lehet testnevelő, nyelvi és általánosan művelő kurzusokat felvenni, leginkább a banki-, pénzügyi szakügyintéző és a sportkommunikátor szakos hallgatóknál jelentkezett problémaként. Ahogyan a 8. ábrán is láthatjuk, az órarend összeállításával és az órák összehangolásával van a legtöbb probléma a hallgatók körében. Érdekes megfigyelni, hogy a banki szakügyintéző és a web-programozó szak kivételével, mind egyik szaknál megjelölte a válaszadók többsége ezt a lehetőséget, az intézményi kommunikátor szakos hallgatók közül pedig mindenki választotta ezt. Az egyebeknél egy hallgató megemlítette a Tanulmányi Osztályt. Valószínűsíthető, hogy itt az ügyintézés gördülékenységére, illetve a nem teljesen kielégítő válaszokra gondolt a hallgató. Megemlítették még, hogy nem lehet keresztféléves képzésben tanulni a felsőfokú szakképzést. Míg korábban keresztfélévben is hirdettek meg a JGYPK-n FSZ képzést, addig 2010-től ez a lehetőség megszűnt. Érdemes szemügyre venni, hogy vajon a hallgatók abban a szakmában kívánnak-e elhelyezkedni a végzés után, amiben tanulnak, vagy más terület érdekli őket.

9. ábra: A szak elvégzése után a tanult szakmában szeretne-e elhelyezkedni a hallgató

A válaszadók döntő többsége (80%) a tanult szakmában, vagy szakterületen szeretne elhelyezkedni, és mindössze 18%-uk szeretne más területen dolgozni a szak elvégzése után.

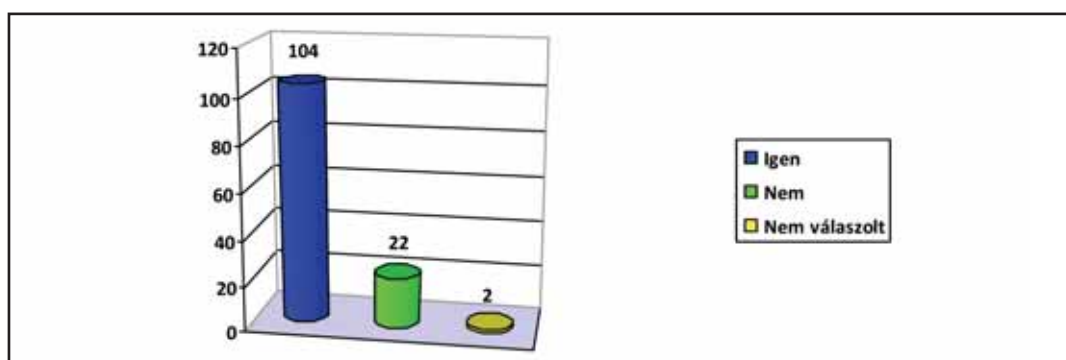
Kérdőívemmel arra is kerestem a választ, hogy a hallgatók hogyan vélekednek a tanult szak versenyképességéről.

13. táblázat: A hallgató véleménye szerint mennyire versenyképes az adott szakma, amin tanul

Egyáltalán nem				Teljes mértékben	
1	2	3	4	5	6
3	15	31	36	30	11

A kérdésre 2-en nem válaszoltak, a többség azonban versenyképesnek ítéli meg azt a szakmát, amelyet el fog végezni. Azonban a válaszadók 38%-a inkább úgy gondolja, a munkaerőpiacon jelenleg nem elég versenyképes szakmát tanulnak. Fontosnak tartottam azt is megkérdezni a hallgatóktól, hogy tisztában vannak-e azzal, hogy hol tudnak elhelyezkedni a szakmával, és ha tisztában vannak vele, akkor például hol tudnak elhelyezkedni vele.

10. ábra: A hallgatók tisztában vannak-e azzal, milyen területen tudnak elhelyezkedni a szakmájukkal?

Az eredmények hasonlóak lettek a 11. kérdés eredményeihez. A válaszadók 81%-a tisztában van azzal, hogy milyen területen tudnak majd elhelyezkedni az FSZ képzés elvégzése után. Ez mindenképpen pozitív, hiszen azt jelenti, hogy egyrészt az oktatók tájékoztatják a hallgatókat, illetve a hallgatók maguk is tájékozódnak, hogy milyen pozíciókat tudnak majd betölteni a szakmájukkal. Mindegyik szaknál nagyjából a szaknak megfelelő munkaterületeket, pozíciókat írtak a hallgatók. Például az intézményi kommunikátor szakos hallgatók közül szinte mindenki megemlítette a különböző médiumok valamelyikét.

Az FSZ képzéssel kapcsolatos előnyök és hátrányok a különböző szakokon

Nyitott kérdéssel kerestem arra a választ, hogy a hallgatók mit tartanak előnynek, illetve hátránynak az FSZ képzés elvégzésével. A válaszadók negyede semmilyen előnyt, harmada pedig semmilyen hátrányt nem írt a kérdőívben.

Az intézményi kommunikátor szakos hallgatók a gyakorlatorientáltság mellett többek között azt tekintik előnynek, hogy tanulmányaik sokrétűek, azok kiegészítik az andragógiai ismereteket, átfogó betekintést nyernek a médiába, illetve hogy szakmát ad. Hátrányként leginkább azt említették, hogy kevés ilyen szakemberre van szükség a munkaerő-piacon, nehéz a szakmával elhelyezkedni, nem egyenlő a diplomával, illetve hogy senki nem tudja valójában, mire is jó a szak, amit tanulnak. Valamint hátrányként említette meg egy hallgató, hogy időközben változtatnak a képzés feltételein. Sajnos bővebben nem fejtette ki a hallgató, hogy pontosan mire gondol. A képzés közben a kimeneteli követelményeken nem változtathat a képző intézmény. Lehetséges, hogy a képzés elején nem tájékozódott a záróvizsga rendszeréről, és csak menet közben tudta meg a hallgató, hogy ahány modulból, annyi vizsgarészből áll a záróvizsga, és egy vizsgarész akár több vizsgafeladatból is állhat.

A gazdasági idegen nyelvi menedzser szakos hallgatók egyértelműen a nyelvi képzéssel kapcsolatos előnyöket emelték ki, mint például két idegen nyelv tan-

ulása és a nyelvek magas szintű elsajátítása. A hat hallgató közül négyen nem írtak semmilyen hátrányt, míg az egyik hallgató szerint „felesleges órák helyett lehetett volna több gyakorlati óra is”, illetve egy másik hallgató szerint túl rövid az idő egy kezdő nyelv teljes körű elsajátítására.

A gazdálkodási menedzser asszisztens szakos hallgatók többsége a képzés sokrétűségét emelték ki egyértelmű előnyként. Hátrányként a kevés gyakorlati órát említették, valamint azt, hogy nehéz elhelyezkedni a szakmával, illetve hogy csak asszisztensi pozíciót lehet betölteni.

A megkérdezett 18 számviteli szakügyintézős hallgató közül sajnos 11-en nem írtak előnyt, 9-en pedig hátrányt sem a válaszaikban. A többiek legfőbb előnyként az erős szakmai tudást, valamint a képzési idő rövidegét említették, valamint hogy a rövid idő alatt sok ismeretet tudnak elsajátítani. Hátrányként hárman is megemlítették, hogy kevés gyakorlati oktatást kapnak a képzés során, ketten pedig, hogy nem kap diplomát a képzés elvégzésével. Érdekes hátrányként írta egy hallgató, hogy túl sok számviteli végzettségű személy keres munkát. A hátrányok között megemlítették a rosszul összeállított órarendet, hogy naprakész információkkal kell rendelkezni, valamint hogy nem elég magas szintű oktatásban részesülnek.

A banki szakügyintézős hallgatók között kitöltött, értékelhető kérdőíveken a pénzügyi ismereteket, illetve a képzési idő rövidegét írták legtöbbször egyértelmű előnyként. Ezekon kívül olyan válaszokat is írtak, hogy többletpontot kaphatnak vele egyetemi felvételi során, könnyebben el tudnak helyezkedni a szakmával, jó munkahelyre tudnak pályázni, illetve hogy a munkáltatók szeretik a FSZ képzésen végzett hallgatókat. Hátrányként a diploma hiányát fogalmazták meg, valamint, hogy sok munkahelyen inkább a diplomával rendelkezőket részesítik előnyben. Hátrányként említette még meg egy hallgató, hogy nem lehet esti, illetve levelező tagozaton tanulni az FSZ képzést. A Juhász Gyula Pedagógusképző Karon ugyanis csak nappali tagozaton lehet felsőfokú szakképzésben tanulni.

Pénzügyi szakügyintézős hallgatók is a képzési idő rövidegét írták a legfőbb előnynek, ezen kívül a gyakorlat, s ezen belül a nyári gyakorlat hasznosságát, a kevés

követelményt említették, valamint azt, hogy nagyobb belátással rendelkeznek a gazdasági élet történéseibe. Hátrányként itt is a diploma hiányát fogalmazták meg, valamint a rosszul összeállított órarendet, az idegen nyelvű tantárgyak alacsony színvonalát írták, valamint azt, hogy nem diploma értékű a képzés, s ezáltal kevesebb fizetés is jár véleményük szerint a betöltendő munkakörben.

Az ifjúságsegítő szakos hallgatók közül többen is a fiatalokkal való foglalkozást tartják a legfőbb előnynek a képzésben, valamint ezen kívül megemlítették, hogy betekintést kapnak a pedagógia világába, sokrétű a képzés, és elvégzésével több irányban is el tudnak majd helyezkedni. Legfőbb hátrányként azt említették meg, hogy kevés ifjúságsegítőt alkalmaznak az intézmények, s ezáltal az elhelyezkedés problémát jelent a hallgatók számára. Egy hallgató szerint a szak sokrétűsége miatt nem elég professzionális szintű a képzés.

A sportkommunikátor szakon tanuló hallgatók közül 9-en nem írtak sem előnyt sem hátrányt az FSZ képzéssel kapcsolatban. A válaszoló hallgatók közül 4-en a kommunikáció terén való széleskörű ismereteket említették meg. A többiek válasza szerteágazó volt: a képzés sokoldalúságát, a sok gyakorlatot, a kommunikációs készség fejlesztését, új ismeretek elsajátítását, a specifikusságot említették, valamint azt, hogy sok területre nyernek betekintést. A válaszadók közül legtöbben azt írták hátrányként, hogy nehéz a szakmában elhelyezkedni a végzettséggel, illetve hogy kevés gyakorlati órában részesülnek. Hátrányként fogalmazták meg a hallgatók, hogy rövid idő alatt kell sok mindent megtanulni, de mégis úgy kerülnek ki a munkaerő-piacra, hogy az alaptudást nem ismerték meg, ugyanis sok felesleges tantárgyat oktatnak nekik. Az oktatók felkészültségét is hátrányként fogalmazták meg hallgatók, valamint azt, hogy a munkáltatók többsége nem ismeri ezt a képzési formát.

A sajtótechnikus szakos hallgatók közül többen is a szakmai gyakorlatot, illetve a gyakorlatorientáltságot emelték ki előnyként. Szintén előnyként fogalmazták meg a képzési idő rövidegét, a tájékozottságot, a kommunikációs készségek fejlődését, valamint azt, hogy viszonylag versenyképes végzettséget szerezhet-

nek. Voltak hallgatók azonban, akik a gyakorlat hiányát említették hátrányként, tehát érdekes megfigyelni, hogy hallgatók másként ítélik meg ezt a kérdést. Hátrányként fogalmazták meg a hallgatók, hogy viszonylag felületes a képzés, semmiből nincs mélyebb ismeret, illetve hogy több kurzus ismétlődik véleményük szerint, csak más néven. Volt olyan hallgató, aki úgy ítélte meg, hogy rövid a 2 év egy ilyen jellegű képzéshez. Ezen a szakon is volt olyan hallgató, aki hátrányként ítéli meg, hogy az FSZ képzéssel nem tud diplomát szerezni. A web-programozó szakos hallgatók azt gondolják előnynek, hogy könnyű a szak, sokféle dolgot tanítanak. Hátrányként pedig azt fogalmazták meg, hogy nem ad diplomát a képzés, illetve kevés a szervezett gyakorlati hely, vagy csak nagyon kevés.

14. táblázat: A leggyakrabban említett előnyök és hátrányok az FSZ képzések kapcsán

Leggyakrabban említett előnyök	Leggyakrabban említett hátrányok
Gyakorlatorientáltság	Kevés gyakorlat
A képzés rövidsége	Elhelyezkedés nehézsége
Képzés sokrétűsége, sokoldalúsága	Képzés felületessége
Szakmai ismeretek	Nem ad diplomát

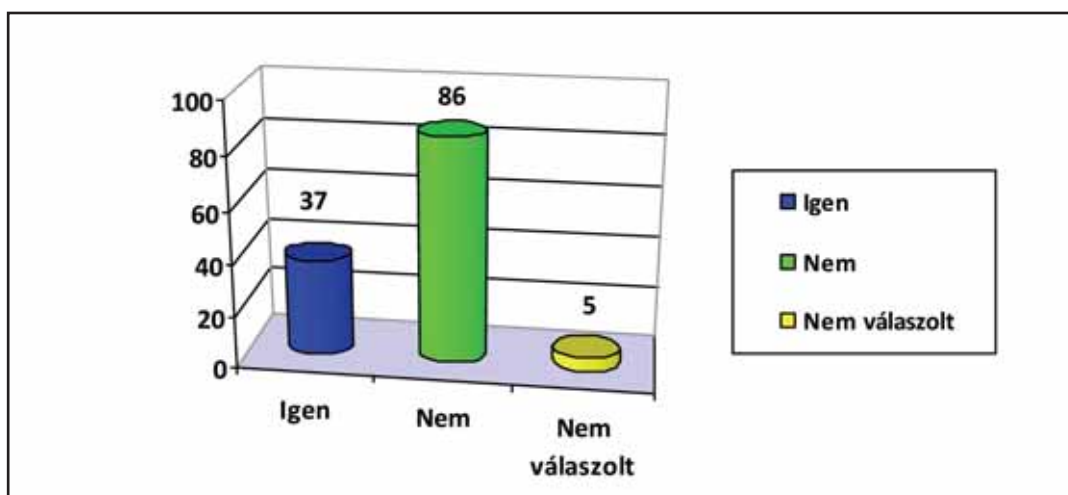
Hipotézisem beigazolódt, ugyanis a válaszolók leggyakrabban a gyakorlatorientáltságot és a gyakorlati kurzusokat említették előnynek. Néhányan ugyanakkor hátrányként is megemlézték, hogy kevés gyakorlati oktatás van a szakjukon. Szintén a hipotézisemet igazolja, hogy leginkább a diploma hiányát és az elhelyezkedési nehézségeket említették a főbb hátránynak.

Előnyként említették még többen, hogy igen sokrétű a képzés, sok mindenbe nyerneket tekintést, ugyanakkor ez hátrányként is mutatkozik, mert felületesebbnek

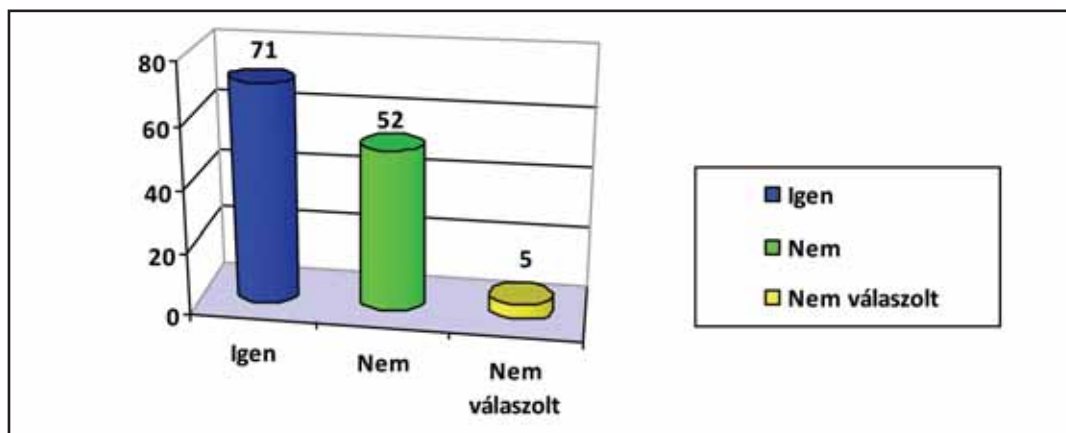
érik a képzést – minden ismeretből egy kicsi, nincs mélyebb elsajátítás. Sokan megemlítették még, hogy mindenképp előnyös a képzés rövideje, és hamar munkába tudnak állni, ugyanakkor nincs nagy értéke egy OKJ-s képzésnek a munkaerő-piacon, illetve vannak olyan szakmák, melyekből túlképzés van. A hallgatóknál arra is kerestem választ, hogy terveznek-e még egy felsőfokú szakképzést elvégezni a jelenlegi mellé, illetve terveznek-e alapképzést elvégezni a jövőben. A 128 értékelhető kérdőíven összesen 5-en nem adtak választ, a többi kérdőívből az alábbi eredmények születtek.

11. ábra: Tervez-e a hallgató egy másik FSZ képzést elvégezni?

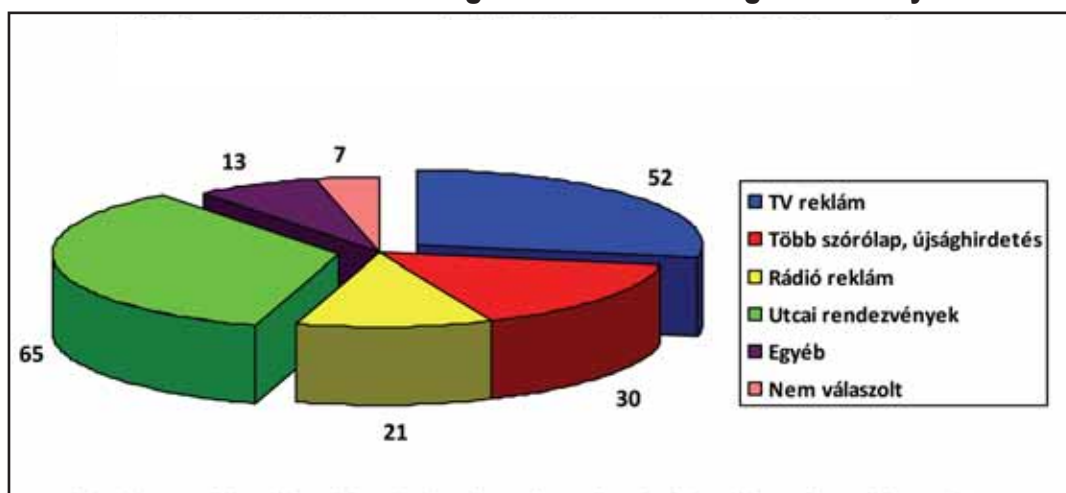
A válaszadók 29%-a úgy tervezi, hogy még egy felsőfokú szakképzést szeretne elvégezni, a többség azonban nem tervezi még egy FSZ végzettség megszerzését. Ennek az oka valószínűleg abban rejlik, hogy az állam minden képzési szinten egy finanszírozási formát támogat a jelenleg hatályos felsőoktatási törvény szerint, egy képzés szemeszterenkénti díja pedig 100-130 ezer forint körül mozog, amely jelentős többletköltséget eredményez egy szak elvégzése esetén.

12. ábra: Tervez-e egy alapképzést elvégezni az FSZ képzés után?

A válaszadók többsége tervezi, hogy a felsőfokú szakképzés után egy alapképzést is elvégez. A felvételi eljárás során – amennyiben azonos szakmaterületű alapképzésre jelentkezik – többletpontokat kaphat egy FSZ képzés elvégzése után, sőt az alapképzésen minimum 30, de maximum 60 kreditet be is számíthat az intézmény a hallgatónak. Kutatási eredményem összhangban van Bacsá-Bán Anetta megállapításával, miszerint „a felsőfokú szakképzésben bizonyítványt szerzők körében erős továbbtanulási motiváció figyelhető meg, és döntő többségük a felsőoktatásban folytatja tanulmányait”²⁴. Kutatásom végén a hallgatók véleményére voltam kíváncsi, annak kapcsán, hogy szerintük mivel lehetne még több diákot megnyernie a Juhász Gyula Pedagógusképző Karnak.

13. ábra: Mivel lehetne még több diákot csalogatni a JuGyu-ra?

A kérdésre több válaszlehetőséget is adhattak a hallgatók. A legtöbben, 65-en az utcai rendezvények lehetőségét választották, vagyis véleményük szerint a Karnak standokkal kiállítást kellene szervezni a város forgalmas helyén, hogy a középiskolások és gimnazisták még több információt kaphassanak a képzésekről. A válaszadók közül 52-en választották azt a lehetőséget, miszerint több TV reklámmal kellene nagyobb, országos médiumokban hirdetni a képzéseket. Véleményem szerint ennek már sokkal nagyobb költségvonzata van, és megtérülés szempontjából manapság nem hasznos reklámozási forma. A 121 válaszadó (7-en nem válaszoltak) közül 30-an a szórólapozás és az újsághirdetés lehetőségét is megjelölték, 21-en pedig a rádió reklámot gondolják jó hirdetési felületnek a Kar képzéseit illetően. Az egyéb válaszlehetőségnél a megkérdezett hallgatók kifejtették, hogy véleményük szerint mivel lehet még jobban elérni a középiskolásokat. Többen is megemlítették a web 2.0-ás lehetőségeket, azaz a közösségi portálokat. Ez véleményem szerint is hatásos lehet, hiszen egyre több fiatal használja ezeket az oldalakat, naponta többször is, akár több órát is, így van olyan diák, akit a tanórákon kívül jóformán itt lehet „utolérni”. Tehát ezekre a lehetőségekre mindenképp nagyobb figyelmet kellene fordítani, és a lehető legtöbb diákot elérni. Megemlítették még, hogy több nyílt napot is lehetne szervezni. A JGYPK-n minden évben egy nyílt nap van, de ezen kívül a fentebb említett utcai rendezvényeket jó elgondolásnak tartom, s azokat vegyíteni lehetne a nyílt napokkal is. Megemlítették még a hallgatók a személyes megkeresés lehetőségét is. Itt jegyezném meg, hogy a Szegedi Tudományegyetem évek óta szervez tavaszi és őszi beiskolázási roadshow-t. Utóbbi keretein belül leginkább a végzős középiskolásokat célozzák meg az SZTE karai, standokkal, szóróanyagokkal. A roadshow leginkább a dél-alföldi régió középiskoláira és gimnáziumaira terjed ki, de azok közül is csak azokra, amelyek visszajeleznek és igényt tartanak az ilyen jellegű bemutatkozásra. A program során egész délelőtt várják a kari képviselők a diákokat, akik kérdéseket tehetnek fel. Tulajdonképpen tehát a személyes megkeresés formája jelen van a JGYPK-n is.

A KUTATÁS LEGFONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSAI ÉS JAVASLATOK A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉSEKET ILLETŐEN

Kutatásom tervezésekor alapvetően 5 hipotézist fogalmaztam meg a felsőfokú szakképzésekkel kapcsolatban. A kutatással kapcsolatos legfontosabb megállapításokat ebben a fejezetben fejtem ki.

A hipotézisek igazolása

- Sok hallgató a felsőfokú szakképzés mellett alapképzésen is tanul, így mire diplomát szerez, nagy eséllyel rendelkezik egy felsőfokú OKJ-s végzettséggel is.

Hipotézisem nem igazolódott be, hiszen a 128 értékelhető kérdőív közül mindössze 9-en szerepelt, hogy párhuzamosan alapképzésen is tanulnak az FSZ mellett. Mivel a mintaválasztás véletlenszerű volt, elképzelhető, hogy sok FSZ-es hallgató tanul párhuzamosan, csak nem voltak a kérdezettek körében. Tapasztalatom szerint sok alapképzéses hallgató nem tudja, hogyha a 3. félév végéig megkezd egy másik képzést is, és mindkettőt államilag támogatott formában kívánja végezni, akkor csak szimplán vonják a 12 félévből a finanszírozott félévek számát. Tehát ha egy hallgatót felvesznek alapképzésre, és még az első évben (a soron következő felvételi eljárás keretében) beadja jelentkezését például egy FSZ képzésre, akkor a harmadik év végére megszerezhet egy diplomát az alapképzésen és egy felsőfokú OKJ-s végzettséget az FSZ képzésen, és mindez csak 6 államilag finanszírozott félévbe „kerül” neki. Sok hallgató azonban nincs tisztában ezzel a lehetőséggel, alapképzés után pedig jó eséllyel mesterképzésre szeretnék felhasználni a még megmaradt „államis” féléveit.

– A legtöbb felsőfokú szakképzésre jelentkező nem tudatosan választja a szakot, hanem „parkoló-pályának” használja azt (például nem vették fel alapképzésre, szüksége van a diákigazolványra, stb.).

A válaszadók közel felét (128-ból 61 főt) nem vették fel alapképzésre, és mindenképpen szeretett volna egyetemre járni, a válaszadók 3%-ának pedig mindenképpen szüksége volt hallgatói jogviszonyra. A feltételezésem tehát beigazolódott, hiszen összességében a válaszadók több mint fele tartalék megoldásként került be FSZ képzésre, vagy „parkoló-pályaként” használja a képzést. Ez nem egy új probléma, hiszen 2008-ban többek között Veres Pál is hangsúlyozta a felsőfokú szakképzéssel kapcsolatos viták egyik pontjaként, hogy a felvételizők általában kihasználják, hogy több helyre is lehet jelentkezni, és többségében az FSZ képzést nem az első helyen jelölik meg.²⁵

– A hallgatók a gyakorlatorientáltságot tekintik a felsőfokú szakképzés fő előnyének.

A feltevésem beigazolódott, ugyanis a hallgatók többsége a gyakorlatorientáltságot és a gyakorlati kurzusokat említették az FSZ képzés legfőbb előnyének. Mindenképpen előnyös a gyakorlati kurzusok és a szakmai gyakorlatok előtérbe helyezése. Személyes tapasztalataim is azt bizonyítják, hogy az FSZ képzésen nagy hangsúlyt fektetnek a gyakorlatiasságra, mely jobban hasznosítható a munka világában, és feltételezhetően a munkáltatók is nagyobb eséllyel foglalkoztatnak olyan végzettségű szakembereket, akik megfelelő tapasztalattal rendelkeznek.

– A hallgatók azt tekintik a felsőfokú szakképzés legnagyobb hátrányának, hogy nem ad diplomát. Fő hátrányként tekintik még, hogy nehéz vele elhelyezkedni, és sokan nem tudják mire is jó az a szak, amin tanulnak.

Nyitott kérdéssel kerestem a választ arra, hogy mit tekintenek legfőbb hátránynak a hallgatók a képzést illetően. A kutatási eredmények igazolják a hipotézist. A válaszadók java valóban a diploma hiányát emelte ki, valamint azt, hogy nehéz elhelyezkedni a munkaerő-piacon. Utóbbinak több oka is lehet: sok munkáltató még mindig nincs tisztában azzal, hogy mit is jelent a felsőfokú szakképzés, illetve hogy FSZ képzésben végzett hallgatót miért előnyös alkalmazni. Ezen kívül vannak olyan szakok, ahol a hallgatók úgy vélik, hogy túlképzés van, s ezáltal nehéz elhelyezkedni. Tehát az FSZ képzéshez fűzött remények még mindig nem valósultak meg, s továbbra is viták keresztüztüében áll a képzési forma.

- A hallgatók megítélése szerint a felsőfokú szakképzés nem elég versenyképes a munkaerőpiacon.

Ezt a hipotézist a kutatási eredmények nem igazolják teljes mértékben. A megkérdezettek közel 2/3-a ugyanis valamilyen szinten versenyképesnek tartja a szakmáját a munkaerő-piacon. Mindenképpen érdekes eredmény, hiszen a hátrányoknál sokan megemlítették, hogy nehéz elhelyezkedni a munka világában az adott szakmával. Megfigyelhető azonban, hogy főleg azokon a képzéseken említették hátránynak a versenyképességet, ahol sok hallgató tanul, és telített a szakma. Ilyen szak például az ifjúságsegítő, az intézményi- és a sportkommunikátor szak is. Mindhárom szak esetében a hallgatók többsége szerint nem elég versenyképes a szakjuk a munkaerő-piacon.

Javaslatok megfogalmazása a felsőfokú szakképzéseket illetően

A kutatással kapcsolatosan a legfontosabb megállapításokat és javaslatokat az alábbiakban foglalom össze. A kutatás tervezésekor meghatározott hipotézisek többsége beigazolódott. Bár korábbi tapasztalataim azt mutatták, hogy sokan tanultak párhuzamosan alapképzésen és felsőfokú szakképzésen egyaránt, a kérdőíves

lekérdezés eredményei ennek ellenkezőjét bizonyítják. A párhuzamos képzés előnyeiről, mint például a finanszírozott félévvel való „spórolás”, jobban is lehetne tájékoztatni a hallgatókat. Ezt a tájékoztatást már a beiskolázási kampányok során is erősíteni lehetne, valamint a képzések során is. Alapképzés mellé talán könnyebb felvételizni FSZ képzésre, hiszen számos FSZ szaknál alacsony ponthatár figyelhető meg. Felsőfokú szakképzés mellé alapképzést felvenni párhuzamosan már nehezebb, hiszen sokan azért járnak FSZ-re, mert nem vették fel egy alapképzésre, és nagy eséllyel a következő eljárás során sem vennék fel, valamint az FSZ sikeres elvégzésével plusz pontot kaphat a felvételi során. Éppen ezért véleményem szerint az alapképzésben részt vevők körében lehetne népszerűsíteni az FSZ képzéseket. Vannak olyan alapképzések és felsőfokú szakképzések, melyek erősen kapcsolódnak egymáshoz. Ilyen például az Andragógia BA és az Intézményi kommunikátor FSZ képzés. Sok tantárgy közel azonos tematikával rendelkezik a két képzésen, így akár kreditbeszámításra is lehetőség van, ha egy andragógus hallgató párhuzamosan jelentkezik az FSZ képzésre. Mindenképp hasznos informálni az ilyen lehetőségekről a hallgatókat, hiszen elősegítheti a munkaerő-piacon való elhelyezkedésüket, ez pedig az intézmény presztízsét is növelheti.

Az, hogy a diákok nem tudatosan választják az FSZ képzést, tulajdonképpen természetesnek is tekinthető. Hazánkban is rendkívül nagy a diploma társadalmi presztízse, és a munkaerő-piac is előnyben részesíti, ami a fizetés tekintetében is meglátszódik. Érthető tehát, hogy a diákok többsége elsősorban alapképzésre szeretne bekerülni. Vannak népszerű szakok, ahol a ponthatárok évről-évre növekednek, és sokan nem kerülnek be a kívánt alapképzésre. Az FSZ képzések tekintetében többségében alacsonyabb ponthatárokról beszélhetünk, így nagyobb eséllyel kerülnek be második, harmadik, vagy további helyen. A kérdőívre válaszadók 55%-a tervez egy alapképzést elvégezni az FSZ képzés után, így állíthatjuk, hogy a JGYPK-n is érvényesülni látszik a felsőfokú szakképzés úgynevezett előkészítő jellege. Egy FSZ képzésen tapasztalatokat szerez a hallgató az egyetemi életről, a felsőoktatás

rendszeréről, ami különbözik a megszokott középiskolai rendszertől. Ezekkel a tapasztalatokkal, kapcsolatokkal jobb teljesítményre is képes lehet egy későbbi alapképzés során. Ezeket az előnyöket mindenképpen érdemes kiemelni a képzések népszerűsítése során.

A megkérdezett hallgatók túlnyomó többsége kifogásolta az órarend összeállítását és az órák összehangolását. Ahogy a 4. fejezetben is említettem, ez rendkívül nehéz feladat, hiszen 28 FSZ képzés van a Karon, és számos olyan óraadó tanár van, aki más városból utazik órát tartani. Azonban mindenképp érdemes odafigyelni az órarendek összeállításánál és figyelembe venni a rugalmasságot és a hallgatók észrevételeit. Ha rossz véleménnyel vannak az órarendről, akkor jó eséllyel ez a rossz vélemény kivetítődik a képzés jellegéről kialakított véleményükre is. Ha pedig rossz véleménnyel vannak a JGYPK-n folyó FSZ képzésekről, akkor nem fogják azok jó hírét kelteni. A képzések népszerűsítésének egyik legjobb módszere a személyes ajánlás, hiszen szívesebben tanul az ember olyan szakon, amiről csak jót hallott, és ismerősei, barátai pozitívumokat és élményeket sorolnak azzal kapcsolatban. Ezért fontos, hogy az FSZ képzéseknek megtartsák a jó hírét. Természetesen nehezen kivitelezhető, hogy az összes képzésen, minden évfolyam elégedett legyen az órarendjével, de meg kell vizsgálni, hogy finomítható-e a rendszer, és sikeresebb lehet-e az összehangolás.

Figyelmet kell fordítani arra is, hogy az FSZ képzésen tanulók nem vehetnek fel testnevelő-, nyelvi- és általánosan művelő kurzusokat. Mivel alapképzésen a hallgatóknak lehetőségük van az ilyen típusú kurzusok felvételére, így joggal merül fel a kérdés az FSZ-en tanuló hallgatóknál, hogy nekik miért nem lehet. A legtöbb FSZ képzésen van tantervbe beépített nyelvi óra, amelyek néha korlátozottak, hiszen nem biztos, hogy elindul az a csoport, amelyet a hallgató szeretne. Az egyetemen felvehető nyelvi kurzusok palettája sokkal szélesebb és szabadon választhatóak a nyelvek.

Alapképzésen (nappali tagozaton) a diploma megszerzéséhez 2 félév kötelezően előírt testnevelő kurzus elvégzése kötelező a Szegedi Tudományegyetemen. A választható kurzusok listája igen széles, és túlnyomó részük díjmentes is – amíg sikeresen teljesíti a testnevelő kurzust. Felsőfokú szakképzésen nincs kötelezően előírt testnevelő kurzus, de nincs is lehetőségük a hallgatóknak ilyen kurzusokat felvenni. Ugyanakkor az FSZ-es hallgatók körében minden bizonnyal lenne igény a testnevelő kurzusokra, s véleményem szerint mindenképpen meg kellene vizsgálni ennek a lehetőségét.

A hallgatók körében végzett kutatásom kitért arra is, hogy véleményük szerint milyen módszerrel lehetne még több diákot a JGYPK-ra vonzani. A válaszadók többsége szerint az utcai rendezvények és a személyes megjelenés növelhetné a hallgatók létszámát. Személyes megjelenés eddig is megvalósult, hiszen az őszi és a tavaszi beiskolázási roadshow, valamint a kari és az összegyűtemi nyílt nap során a diákok hallgatóktól, a Karon dolgozóktól érdeklődhetnek a különböző képzésekkel kapcsolatban. Véleményem szerint is népszerűek és hatásosak lennének az utcai rendezvények, ahol esetleg a Kar intézetei mutatkoznának be standokkal, és közvetlenül az intézet hallgatóitól és munkatársaitól érdeklődhetnének a középiskolások. Ezt Szegeden, vagy akár nagyobb városokban is lehetne bonyolítani, akár különböző diákcsalogató programokkal és előadásokkal színesítve.

A gyakorlatorientáltságot a hallgatók fő előnynek tekintik, azonban hátrányként említették meg, hogy sokszor nincsenek az órák összehangolva tartalmilag, és előfordul, hogy ugyanazt többször is tanulják egy képzés során, csak más néven. Egy képzési program összeállítása után mindenképp hangsúlyt kell fektetni a képzés tartalmára és annak ellenőrzésére. Az oktatókon is nagy felelősség van, hogy az adott kurzuson mit oktat, az összhangban van-e a záróvizsga esetleges vizsgafeladataival. Úgy gondolom, fokozott figyelmet kell fordítani arra, hogy a képzéseken a tartalom összhangban legyen a majdani kimeneti követelményekkel, illetve ne legyenek túlzott átfedések.

ÖSSZEGZÉS

A felsőfokú szakképzés az 1998-as bevezetése óta rendkívül nagy teret hódított a magyar felsőoktatásban. Az adatok is jól mutatják, hogy a felsőoktatásban résztvevő hallgatók 5%-a, a Juhász Gyula Pedagógusképző Karon a nappali tagozatos hallgatók 40%-a FSZ képzésen tanul. A felsőfokú szakképzés jelentősége és szükségessége egyáltalán nem vitatható. Az azonban már kérdéses, hogy jelenlegi formájában érdemes-e és gazdaságos-e fenntartani az FSZ képzéseket, főleg ha a lemorzsolódás mértékét nézzük, ami igen jelentős. Az is mindenképp elgondolkodtató, hogy ennek mi lehet az oka. Ahogy a kutatásomból is kiderült, sokan azért vannak az FSZ képzésen, mert nem vették fel őket alapképzésre. A végzetek arányát tekintve valószínűsíthető, hogy sokan időközben otthagyják a képzést. Mivel a hallgatók többsége állami finanszírozott formában tanul, ez az államnak jelentős többletkiadást eredményez.

A gyakorlatorientáltságot, valamint a szakképzés és a felsőoktatás közötti kapcsolatot már megteremtette ez a képzési forma, a másik tervezett és fontos funkcióját, miszerint a munkaerő-piac igényeire gyorsan és rugalmas reagáljon, még nem teljesen valósult meg. Vannak olyan képzések, amelyek maximális létszámmal zajlanak, és vannak olyanok, amelyek éppen elérik a minimumot. A maximális létszámú képzéseknél minden bizonnyal valamilyen szintű túlképzés is megfigyelhető. Ettől függetlenül az FSZ képzés szükségessége vitathatatlan. Azonban ahhoz, hogy az eredeti funkcióját teljes mértékben betöltse, mindenképp meg kell ismertetni a munkáltatókkal is ezt a képzési formát. Valószínűsíthetően sokan nem tudják, hogy az új szakképzési rendszerben a gyakorlatorientáltság és a kompetenciaalapúság kifejezetten előtérbe került a képzések lebonyolításakor. A vizsgák során pedig valós munkaszituációk alapján adnak számot tudásukról, s ezáltal egy FSZ-en végzett hallgató több tudással és szakmai ismerettel rendelkezik, mint a korábbi képzési struktúrában.

A felsőoktatás átalakításáról 2010 óta már több koncepció is napvilágot látott. A tervek szerint ősszel bevezetésre kerül az új felsőoktatási törvény, mely minden bizonnyal a felsőfokú szakképzést is érinteni fogja. 2011 tavaszán olyan tervek is elhangoztak, melyek szerint a hazai felsőoktatási intézmények jó részét bezárják, illetve integrálják. Ez a hallgatói létszám csökkenéséhez is vezethet. A tervezet szerint a 29 állami fenntartású felsőoktatási intézmény helyett mindössze 16 maradna. A 2009/2010-es tanévben 19 állami felsőoktatási intézményben zajlott FSZ képzés, tehát ha a változás életbe lép, akkor ez mindenképpen érinteni fogja az FSZ-képzéseket, és a hallgatói létszámot egyaránt. Jelenleg egyeztetések folynak a racionalizálásról, amire minden bizonnyal szükség van. Kérdés tehát, hogy a jövőben hogyan alakul a felsőfokú szakképzés, mi lesz az azokat indító intézmények sorsa, és mekkora keretszámok lesznek meghatározva.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BACSA-BÁN Anett (2009): Hallgatók a felsőfokú szakképzésben. Szakképzési szemle, 25. (4.) 434-443.
- CSÉFALVAY Ágnes (2007): Az "FSZ-hallgatói szerződés" rendszere és működése a felsőfokú szakképzésben: módszertani útmutató. Budapest: MKIK
- EDUCATIO Nonprofit Kft: Felvételi statisztikák 2001-2011. www.felvi.hu
- FARKAS Éva (2007): Szakképzés a felsőoktatásban. Tudásmenedzsment, 8. (2.) 21-24.
- FARKAS Éva (2006): Szakképzés felsőoktatási keretek között. In: KÁLMÁN Anikó (szerk.): 2. Magyar Nemzeti és Nemzetközi Lifelong Learning Konferencia. Debrecen, MELLearn Egyesület. 196-207. p.
- FARKAS Éva (2009/A): A felsőfokú szakképzés helyzete a hazai oktatási rendszerben. In: FEHÉRVÁRI Anikó – KOCSIS Mihály (szerk.) Felsőfokú? Szakképzés? Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet. 19-35. p.
- FARKAS Éva (2009/B): A szakképzés szerkezeti, tartalmi jellemzői. In: HENCZI Lajos (szerk.): Felnőttoktató. A felnőttek tanításának-tanulásának elmélete és gyakorlata. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 164-186. p.
- FARKAS Éva (2010): Felsőfokú szakképzés az oktatás és gazdaság szempontjából. In: BENEDEK András (szerk.): A szakképzés és a felnőttképzés fejlesztése. Tények és tendenciák. Budapest: NSZFI. 173-191. p.
- GUBÁN Gyula (2009): A hazai felsőfokú szakképzés. Dunaújváros: Dunaújvárosi Főiskola
- KADOCSA László (2010): Kompetenciafejlesztés a felsőfokú szakképzésben. In: BENEDEK András (szerk.): A szakképzés és a felnőttképzés fejlesztése. Tények és tendenciák. Budapest: NSZFI. 137-173 p.
- KOVÁCS Balázs (2009): A felsőfokú szakképzés helyzete az oktatási rendszerben Franciaországban és Magyarországon. Iskolakultúra, 19. (5-6.) 121-129.
- LÜKŐ István (2010): Modulok, kompetenciák a szakképzésben és a felsőoktatásban. Szakképzési szemle, 26. (1.) 51-68.
- NAGY László (2008): A megújult Országos Képzési Jegyzék, és ami ebből következik. In: ZACHÁR László (szerk.): A szakképzés rendszere II. Budapest: NSZFI. 15-35. p.

NEMZETI Erőforrás Minisztérium: Felsőoktatási Statisztikai Kiadvány 2001/2002, 2002/2003, 2003/2004, 2004/2005, 2005/2006, 2006/2007, 2007/2008, 2008/2009, 2009/2010. Budapest: Nemzeti Erőforrás Minisztérium

NEMZETI Erőforrás Minisztérium: Oktatás-Statisztikai Évkönyv 2001/2002, 2002/2003, 2003/2004, 2004/2005, 2005/2006, 2006/2007, 2007/2008, 2008/2009, 2009/2010. Budapest: Nemzeti Erőforrás Minisztérium

SEDIVINÉ Balassa Ildikó (2010): A felsőfokú szakképzés keretében folyó kurzusok képzési és kimeneti követelményeinek általános áttekintése, jellemzése - 2010. március 9ei tanulmány a TÁMOP keretén belül www.tamop413.ofi.hu/okkr-oroszagos-kepzesesi-keretrendszer/2-2-2-sedivine [2011.02.28.]

SEDIVINÉ Balassa Ildikó (2008/A): A felsőfokú szakképzés tíz éve: jubileumi összefoglaló a múlttól, az eredményekről és a jövőről. Budapest: AIFSZ Kollégium Egyesület

SEDIVINÉ Balassa Ildikó (2008/B): Együttműködési lehetőségek a felsőfokú szakképzésben. In: ROÓZ József (szerk.): Szakképzés a felsőoktatásban – felsőoktatás a szakképzésben. Budapest: FGEE. 43-52. p.

SZEGEDI Tudományegyetem: Hallgatói Szolgáltató Iroda belső statisztikája 2010/2011. Szeged: SZTE HSZI

VERES Pál (2008): A szakképzés helye és célja a felsőoktatás hierarchiájában. In: ROÓZ József (szerk.): Szakképzés a felsőoktatásban – felsőoktatás a szakképzésben. Budapest: FGEE. 29-42. p.

VERES Pál (2006): Felsőfokú szakképzés a felsőoktatás rendszerében. www.vein.hu/www/intezetek/efi/fsz-kepzesek/veres.ppt [2011. 03. 05.]

Jogszabályok

2005. évi CXXXIX. törvény a felsőoktatásról

1/2006. (II. 17.) OM rendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvétel és törlés eljárási rendjéről

2006. (VII.5.) SZMM rendelet a szakmai és vizsgakövetelmények formai előírásáról

ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. ábra: A felsőoktatás új képzési szerkezete	11 .oldal
2. ábra: Az indítási engedélyt kapott intézmények számának alakulása 1998-2007 között	25 .oldal
3. ábra: A felsőfokú szakképzésben résztvevő tanulók és hallgatók száma az összes tagozaton	31 .oldal
4. ábra: Nemenkénti és korcsoportonkénti megoszlás	36 .oldal
5. ábra: A felsőfokú szakképzésbe kerülés célja	37 .oldal
6. ábra: Csak felsőfokú szakképzésben vesz részt a hallgató vagy párhuzamosan alapképzésben is?	38 .oldal
7. ábra: Mi az, amivel a legelégedettebb a hallgató az FSZ képzést illetően?	39 .oldal
8. ábra: Mi az, amin változtatna a hallgató az FSZ képzésen, mi az, amivel a legkevésbé elégedett	41 .oldal
9. ábra: A szak elvégzése után a tanult szakmában szeretne-e elhelyezkedni a hallgató	43 .oldal
10. ábra: A hallgatók tisztában vannak-e azzal, milyen területen tudnak elhelyezkedni a szakmájukkal?	44 .oldal
11. ábra: Tervez-e a hallgató egy másik FSZ képzést elvégezni?	49 .oldal
12. ábra: Tervez-e egy alapképzést elvégezni az FSZ képzés után?	50 .oldal
13. ábra: Mivel lehetne még több diákot csalogatni a JuGyu-ra?	51 .oldal

Mellékletek

1. számú melléklet

A jelenleg hatályban lévő OKJ-ban szereplő felsőfokú szakképzések listája (hatályos: 2011.04.16-tól)

1. Diagnosztikai technológus (2 elágazással)
2. Csecsemő- és gyermeknevelő-gondozó
3. Ifjúságsegítő
4. Gyakorlati oktató
5. Képzési szakasszisztens
6. Kommunikátor (4 elágazással)
7. Moderátor (2 elágazással)
8. Mozgóképgyártó szakasszisztens (3 elágazással)
9. Általános rendszergazda
10. Informatikai statisztikus és gazdasági tervező
11. Telekommunikációs asszisztens
12. Web-programozó
13. Farmakológus szakasszisztens
14. Vegyipari technológus (2 elágazással)
15. Államháztartási szakügyintéző (2 elágazással)
16. Közösségi civilszervező
17. Üzleti szakügyintéző (6 elágazással)
18. Jogi asszisztens
19. Rendészeti asszisztens
20. Ügyviteli szakügyintéző (2 elágazással)
21. Kereskedelmi menedzser (7 elágazással)
22. Kereskedelmi menedzserasszisztens (2 elágazással)
23. Vendéglátó és idegenforgalmi szakmenedzser (2 elágazással)
24. Mérnökasszisztens (15 elágazással)

25. Agrármenedzser-asszisztens (7 elágazással)
26. Agrártechnológus (8 elágazással)
27. Állatorvosi asszisztens
28. Erdőgazda
29. Méhészeti technológus
30. Fogyasztóvédelmi szakasszisztens

2. számú melléklet

„A felsőfokú szakképzés helyzete Magyarországon”

KÉRDŐÍV

A kérdőív „A felsőfokú szakképzés helyzete Magyarországon” című szakdolgozatom részét képezi. Kutatásom célja a felsőfokú szakképzés (FSZ) pozíciójának vizsgálata a JuGYU-n belül. Arra keresem a választ, milyen motivációkkal lépnek be a hallgatók az FSZ-re, mennyire elégedettek az FSZ képzéssel, milyen előnyeit és hátrányait látják az FSZ képzésben való részvételnek. A válaszadás önkéntes, és csak pár percet vesz igénybe. Segítségedet előre is köszönöm!

A válaszadó adatai

1. Neme: férfi nő

2. Kora: _____

3. Legmagasabb iskolai végzettsége: _____

4. Szak, amelyen jelenleg tanulsz (több is lehet):

_____ Évfolyam: _____

_____ Évfolyam: _____

A Juhász Gyula Pedagógusképző Kar felsőfokú szakképzéseivel kapcsolatos kérdések

5. Melyik évben kezdted tanulmányaid az FSZ képzésen? _____

6. Hogyan kerültél be a JuGyu-ra, FSZ képzésre?

Ez volt a célom (1. helyen jelöltem)

Nem vettek fel alapképzésre, és mindenképpen szerettem volna egyetemre járni

A hallgatói jogviszony miatt kellett a képzés

Szerettem volna egy szakképzést a BA szakom mellé

Nem indult még az a Master szak, amire jelentkezni akartam, ezért jöttem FSZ képzésre addig.

Nem emlékszem már

Egyéb, éspedig: _____

7. Csak a felsőfokú szakképzésben veszel részt, vagy párhuzamosan alapképzésben is részt veszel?

Csak FSZ képzés

Párhuzamosan alapképzésben is. Ha igen, milyen szakon? _____

8. Mennyire érdekel, mennyire szereted azt a szakot, amin jelenleg tanulsz? (FSZ) (1- egyáltalán nem, 6- teljes mértékben)

1   2   3   4   5   6

9. Mi az, ami a leginkább tetszik az FSZ képzésben, mi az, amivel a legelégedettebb vagy? (több válasz is lehetséges!)

Az órák színvonala

Az oktatók felkészültsége

A gyakorlatorientáltság

A képzés tartalma

Az órarend összeállítása és az órák összehangolása

Egyéb,

éspedig: _____

10. Mi az, amin változtatnál, mivel vagy a legkevésbé elégedett az FSZ képzést illetően? (több válasz is lehetséges!)

Az órák színvonala

Az oktatók felkészültsége

A gyakorlatorientáltság hiánya

Nem lehet testnevelő, nyelvi és általánosan művelő kurzusokat felvenni

Az órarend összeállítása és az órák összehangolása

Az oktatók elérhetősége

Egyéb, éspedig: _____

11. A szak elvégzése után a tanult szakmában (vagy szakterületen) szeretnél elhelyezkedni, vagy más munkaterületen?

Igen, a tanult szakmában.

Nem, más terület érdekel.

12. Hogy ítéled meg, versenyképes-e a munkaerőpiacon ez a szakma? (1- egyáltalán nem, 6- teljes mértékben)

1   2   3   4   5   6

13. Tisztában vagy vele, milyen területen lehet elhelyezkedni ezzel a szakmával?

Nem

Igen.

Ha igen, akkor például: _____

14. Mit tartasz előnynek, illetve hátránynak ezen szak elvégzésénél?

Előny: _____

Hátrány: _____

15. A most végzett képzésen túl tervezel-e még másik felsőfokú szakképzésben részt venni?

Igen

Nem

16. Tervezel-e az FSZ képzésen túl egy alapképzést elvégezni?

Igen

Nem

17. Véleményed szerint mivel lehetne még több diákot csalogatni a JuGyu-ra?

TV reklám nagyobb, országos médiumokban

Több szórólap, újsághirdetés, stb.

Rádió reklám

Utcai rendezvények (standokkal kiállítás a város forgalmas helyén)

Egyéb, éspedig: _____

elen kérdőív a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Felhőtképzési Intézetében, a „Felsőfokú szakképzés helyzete Magyarországon” című szakdolgozatnál kerül felhasználásra. A kérdőívek anonimek, a rögzített adatok kizárólag a szakdolgozat során kerülnek felhasználásra, publikálásuk során az egyes kérdőívek adatai helyileg nem azonosítható módon kerülnek bemutatásra.

JEGYZETEK

- 1) SEDIVINÉ, 2010:7
- 2) FARKAS, 2007
- 3) FARKAS, 2007:22
- 4) FARKAS, 2007:22
- 5) FARKAS, 2009/A:21
- 6) VERES, 2008:32
- 7) KADOCSA, 2010:150
- 8) KADOCSA, 2010:137
- 9) BACSA-BÁN, 2009:435
- 10) FARKAS, 2010:173
- 11) 1/2006. (II.17.) OM RENDELET
- 12) FARKAS, 2006
- 13) FARKAS, 2009/B:178
- 14) 2001. ÉVI CI.TV., V. rész
- 15) LÜKŐ, 2010:53
- 16) FARKAS, 2009/B
- 17) FARKAS, 2009/B:179
- 18) NAGY, 2008:22
- 19) FARKAS, 2009/B:192
- 20) GUBÁN, 2009
- 21) KOVÁCS, 2009:126
- 22) CSÉFALVAY, 2007
- 23) SZTE Hallgatói Szolgáltató Iroda 2010/2011 I. féléves adatai alapján
- 24) BACSA-BÁN, 2009:435
- 25) VERES, 2008

Impresszum

**EU Kisokos 2011.
Tanulmányfüzet**

KARSAI NORBERT

A felsőfokú szakképzés helyzete Magyarországon

Kiadja: Dél-alföldi HEURégió Pont Egyesület

Felelős kiadó: Szabó Gábor

Sorozatszerkesztő: Nagy Zoltán Péter

A kiadásban közreműködött: Dr. Farkas Éva

Technikai gondozás: Média Kalauz Bt.

Web: www.mediakalauz.eu

Nyomta: Bába és Tsi Kft.

Cím: 6725 Szeged, Határőr u. 1.

Megjelent: 1600 p példányban

Ingyenes információs kiadvány

A kiadást támogatta

Nemzeti Civil Alapprogram

Szeged, 2011.

A kiadást támogatta

